

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

DANA VERDICKT

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

PRAKTICKÉ VYUŽITÍ BIBLICKÝCH TEXTŮ
V SOCIÁLNÍ PRÁCI

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor:	Dana Verdickt
Katedra:	Filozofie a teologie
Vedoucí práce:	Dr. Ing. Ladislav Heryán, Th.D.
Studijní program:	B7508 Sociální práce
Studijní obor:	Pastorační a sociální práce
Rok odevzdání:	2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem *Praktické využití biblických textů v sociální práci* napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 29. května 2012

Dana Verdickt

ANOTACE

Cílem této práce je poukázat na možnosti aktualizace biblických příběhů v sociální práci. Aplikace resp. aktualizace je prováděna na příběhu *Ježíš a cizoložnice*. V první části práce je tento příběh představen a zasazen do kontextu. Jsou naznačeny historické souvislosti, problematika překladu textu a jeho zařazení. Následuje podrobný rozbor příběhu v druhé části, který následně slouží jako podklad při aktualizaci příběhu. Vlastní aktualizaci je věnována třetí kapitola, v níž je zároveň uvedeno zamýšlení nad přínosem využití příběhu v současnosti. Nejen, že příběh funguje jako celek, také každá z jeho částí má své opodstatnění, jak prokázal rozbor textu. Biblické texty jsou vhodné v obecnější rovině poselství příběhů i při analýze konkrétních i dílčích problémů, které mohou s daným tématem souviset.

Klíčová slova: *biblické příběhy, exegeze, aktualizace, přístupy k Bibli, cizoložnice, odpuštění, přístup ke klientům, komunikace.*

ANNOTATION

Title: Practical use of Biblical texts in social work.

The opinion about religion in The Czech society is still influenced by the political situation before 1989. Nevertheless, the roots of the Czech culture are based in the Jewish-Christian. The Ten Commandments as well as other Biblical ethical rules are naturally considered to be undisputable and obligatory, and they are the basis for a number of laws and moral codes. In this way, The Bible can be considered a key text even for people, who are not aware of its crucial authority. It would be a pity not to search for inspiration in it, or overlook the depth of the stories, that were taken as examples for hundreds of years.

The aim of this work is to show, how the stories from The Bible can be actualized for modern social work, specifically *Woman taken in adultery*. In the first part of this work, is mentioned the historical context of this story, its different translations into Czech language and the question of its original submission in The Bible. The second part is followed by detailed analysis of the story, which is the basis for the actualization. The actualization itself is presented in the third chapter, in which is also given reflection of the benefits of using this story's universal message and the meaning of the passages, especially for social work today.

Key words: *biblical stories, exegesis, actualization, approaches to The Bible, adultery, forgiveness, approaches to the clients, communication.*

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěla poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce, panu Dr. Ing. Ladislavovi Heryánovi, Th.D., za cenné rady, odborné vedení a čas strávený při konzultacích.

OBSAH

Úvod	1
1. Kontext příběhu Ježíš a cizoložnice	3
1.1. Rozdíly v českých překladech.....	4
1.2. Kulturní a historický kontext.....	5
1.3. Zařazení textu.....	7
1.4. Shrnutí.....	13
2. Rozbor příběhu Ježíš a cizoložnice	14
2.1. Uvedení do příběhu (J 7,53 – 8,2).....	14
2.2. Přivedení ženy (J 8,3 – 8,4).....	16
2.3. Příkázání lásky versus Mojžíšův zákon (J 8,5).....	17
2.4. Psaní do písku (J 8,6).....	18
2.5. Kdo je bez hříchu? (J 8,7 – 8,8).....	20
2.6. Vlastní svědomí (J 8,9).....	22
2.7. Přístup Ježíše k ženě (J 8,10 – 8,11).....	24
2.8. Shrnutí.....	26
3. Využití příběhu Ježíš a cizoložnice v sociální práci	27
3.1. Aktualizace příběhu.....	27
3.2. Role Ježíše v příběhu – sociální či pastorační pracovník?.....	33
3.3. Shrnutí.....	35
Závěr	36
Rejstřík zkratk	37
Seznam použité literatury	38

ÚVOD

V české společnosti je názor na náboženství stále ovlivněn politickou situací před rokem 1989. Postoj komunistického režimu vůči náboženství a církvím byl z pragmatických důvodů velmi negativní a víra, resp. církve a její instituce byly systémem perzekuovány. Tento nátlak způsobil, že většina lidí nemá k Bibli blízko ani dnes a pro ně není zdrojem inspirace. Česká kultura ale vychází ze židovsko-křesťanské tradice a smýšlení lidí je jí tedy silně ovlivňováno, byť nevědomě. Příkladem mohou být i základní otázky fungování společnosti, ať už se jedná o uspořádání rodiny, uspořádání dnů v týdnu nebo pohled na zvířata. Citace a příběhy vycházející z Bible jsou používány často, aniž by byly s Bibli spojovány, např. *Oko za oko, zub za zub*.¹ Desatero a další biblická pravidla týkající se etiky považuje naše společnost za nezpochybnitelná, jsou východiskem zákonů a zásad slušnosti. Tak je Bible v podstatě klíčovým textem i pro ty, kdo si jednoznačně neuvědomují, nakolik je závazná. Je proto škoda nehledat v ní inspiraci nebo přehlížet sílu příběhů, které jako příklady fungovaly stovky let. Bez ohledu na to, jak na sebe individualistická a silně sekularizovaná česká společnost pohlíží, je společností tradičně křesťanskou od 9. století a křesťanským pojetím etiky, rodiny a základních hodnot neotřásla ani komplikovaná náboženská historie (reformace, rekatolizace), ani padesát let komunistické totality, přestože se náboženství jednoznačně dostalo do poměrně okrajové pozice, pokud jde o uspořádání společnosti a její instituce. Také sociální práce jako profese má své kořeny již v biblických textech. V definicích sociální práce bývá často zmiňována solidarita a potřeba péče o chudé a slabé. Tudíž je zřejmé, že tyto dvě oblasti se navzájem ovlivňovaly již od biblických dob a vzájemné oddělení by bylo újmou oběma.

Cílem této práce je poukázat na možnosti aktualizace biblických příběhů v moderní sociální práci. Aplikaci resp. aktualizaci provádím na novozákonním příběhu *Ježíš a cizoložnice*. V první části práce tento příběh představuji a zasazuji do kontextu. Naznačuji historické souvislosti, problematiku překladu textu a jeho zařazení. Následuje podrobný rozbor příběhu v druhé části, ze kterého následně vycházím při jeho aktualizaci. Rozbor opírám o komentáře teologů (Charles Barret, Matthew Henry, Francis Moloney, Bruce Metzger ad.), jejichž srovnáním se snažím poukázat na důležitost jednotlivých detailů a formulací. Vlastní aktualizaci je věnována třetí kapitola, v níž se zároveň zamýšlím nad

---

¹ Ex 21,24 a Lv 24,20, Dt 19,21. Viz BIBLE, ekumenický překlad.

přínosem využití příběhu v současnosti, nad jeho univerzálním poselstvím i významem dílčích částí textu, zejména pro sociální práci.

1. KONTEXT PŘÍBĚHU JEŽÍŠ A CIZOLOŽNICE

Příběh Ježíš a cizoložnice (J 7,53 – 8,11)

⁵³Všichni se vrátili do svých domovů. ¹Ježíš však odešel na Olivovou horu. ²Na úsvitě přišel opět do chrámu a všechen lid se k němu shromažďoval. On se posadil a učil je. ³Tu k němu zákoníci a farizeové přivedou ženu, přistiženou při cizoložství; postaví ji doprostřed ⁴a řeknou mu: „Mistře, tato žena byla přistižena při činu jako cizoložnice. ⁵V zákoně nám Mojžíš přikázal takové kamenovat. Co říkáš ty?“ ⁶Tou otázkou ho zkoušeli, aby ho mohli obžalovat. Ježíš se sklonil a psal prstem po zemi. ⁷Když však na něj nepřestávali naléhat, zvedl se a řekl: „Kdo z vás je bez hříchu, první hod' na ni kamenem!“ ⁸A opět se sklonil a psal po zemi. ⁹Když to uslyšeli, vytráceli se jeden po druhém, starší nejprve, až zůstal sám s tou ženou, která stála před ním. ¹⁰Ježíš se zvedl a řekl jí: „Ženo, kde jsou ti, kdo na tebe žalovali? Nikdo tě neodsoudil?“ ¹¹Ona řekla: „Nikdo, Pane.“ Ježíš řekl: „Ani já tě neodsuzuji. Jdi a už nehřeš!“²

V tomto oddílu se budu zabývat rozbořem výše uvedeného příběhu. Výchozím je pro mne ekumenický překlad Bible, ale pro porovnání uvedu také odlišnosti, které jsou v dalších používaných českých překladech. Dále nastíním, za jakých kulturních a historických podmínek tento text vznikl, protože i to má důležitý vliv na jeho správné porozumění. Vzhledem k tomu, že zařazení příběhu v J 7,53 – 8,11 je diskutabilní, věnuji další část tohoto oddílu porovnání různých argumentů, objasňujících, proč je toto zařazení zpochybnitelné, a uvádím, kde byl tento text pravděpodobně zařazen původně. Následovat bude rozbor příběhu, zejména jeho zásadních momentů. Vzhledem k tomu, že jsem v jednotlivých komentářích nenašla unifikované dělení příběhu, zvolila jsem vlastní, a to podle jeho jednotlivých fází. Je však možné rozdělení i mnoha jinými způsoby.

V této kapitole čerpám z komentářů předních teologů různých církví, a to jak starších, tak i novodobých a současných autorů. Celkem pracuji se 14 komentáři, jejichž autory jsou Albert Barnes,³ Charles K. Barrett,⁴ George Beasley-Murray,⁵ Adam Clarke,⁶ John Gill,⁷

² BIBLE, ekumenický překlad.

³ Albert Barnes - Americký teolog žijící v letech 1798 – 1870. Presbyteriánský pastor, který se, mimo jiné, zasazoval o zrušení otroctví.

⁴ Charles K. Barrett - Anglický teolog žijící v letech 1917 – 2011. Metodistický pastor. Přes dvacet let byl profesorem na Durhamské universitě. Mezi jeho další důležitá díla patří Skutky Apoštolů (komentář). Jeho díla byla oceněná i papežem Benediktem XVI.

⁵ George Beasley-Murray - Anglický teolog žijící v letech 1916 – 2000. Baptistický pastor, profesor Spurgeonské university. Byl velmi otevřený dialogu s ekumenickým hnutím.

⁶ Adam Clarke - Anglický metodistický teolog žijící v letech 1760/62 – 1832. Ve svých dílech často oponoval Kalvinistickým autorům. S jeho názory se velká část metodistů neztotožňovala a dodnes nestotožňuje.

⁷ John Gill - Anglický teolog žijící v letech 1697 – 1771. Baptistický pastor, který již v 11 letech uměl latinsky a řecky a dále se vzdělával samostudiem. Žil ve stejné době jako Whitefield, k jehož názorům se hlásil.

Matthew Henry,⁸ Jan Kalvín,⁹ Criag Keener,¹⁰ John W. McGarvey,¹¹ Bruce M. Metzger,¹² Francis J. Moloney,¹³ Barclay M. Newman,¹⁴ a Felix Porsch.¹⁵ Každý z komentářů se zaměřuje na různé části příběhu z různých pohledů a díky tomu se doplňují.

Zahrnuta je také komparace těchto komentářů a zhodnocení, v čem jsou jejich pohledy shodné a v čem se liší.

1.1. Rozdíly v českých překladech

Příběh *Ježíš a cizoložnice* není v různých českých verzích přeložen nijak diametrálně odlišně. Nicméně jisté rozdíly zaznamenat možné je.

Název příběhu v Jeruzalémské Bibli a v Bibli 21. století se liší od Ekumenického překladu. V Jeruzalémské Bibli je příběh nazván *Cizoložná žena* a v Bibli 21. století je uveden pod názvem *Kdo z vás je bez hříchu*. V Překlade nového světa Svatých písem¹⁶ nemá tato pasáž žádné jméno, jelikož není součástí normálního textu (celý příběh je umístěn v poznámkovém aparátu).

Rozdíly jsou i u jednotlivých veršů. Stručně vyjmenuji několik důležitějších. *Olivová hora* je v Bibli Kralické a v Bibli 21. století nazvána *Olivetská hora*. Jedině v Jeruzalémské Bibli je v J 8,2 uveden chrám s velkým písmenem.¹⁷ V J 8,3¹⁸ jsou různé překlady slova *zákoníci* (γραμματεὺς). V Bibli 21. století je toto slovo přeloženo jako *Znalci Písma* a v Překlade nového světa Svatých písem jako *Znalci Zákona*. V Překlade nového světa

⁸ Matthew Henry - Anglický teolog žijící v letech 1662 – 1714. Presbyteriánský pastor, jehož hlavním cílem bylo přiblížit biblické texty dennímu životu čtenářů. Z jeho děl čerpal např. i Whitefield.

⁹ Jan Kalvín - Francouzský teolog žijící v letech 1509 – 1564. Vystudovaný právník, zakladatel křesťanského směru Calvinismus.

¹⁰ Criag Keener - Současný americký teolog, který je profesorem na Asburském Teologickém Seminári. V roce 1991 byl vysvěcený knězem Americko-Africké denominace.

¹¹ John W. McGarvey - Americký teolog žijící v letech 1829 – 1911. Byl knězem Amerického Obnovitelského hnutí (American Restoration Movement) a profesorem na Lixingtonském Teologickém Seminári. Snažil se prosadit myšlenku, že je jen jedno evangelium, které má čtyři harmonické části. Jejím výsledkem byl komentář k Four-fold Gospel

¹² Bruce M. Metzger - teolog žijící v letech 1914 – 2007. Byl presbyteriánským pastorem a intenzivně se věnoval působení na Princetonském Teologickém Seminári a psaní komentářů.

¹³ Francis J. Moloney - současný teolog pocházející z Austrálie. Salesiánský kněz, který se po mnohaletém působení v různých zemích světa vrátil do Austrálie, a zde nyní vede Australskou provincii Salesiánů Dona Bosca.

¹⁴ Barclay M. Newman - současný významný překladatel biblických textů z řečtiny. Autor např. Řecko-Anglického slovníku Nového Zákona.

¹⁵ Felix Porsch – současný německý teolog.

¹⁶ Bible používaná Svědky Jehovovými.

¹⁷ ²Avšak už za svítání byl opět tam v Chrámě a přicházel k němu veškerý lid, on usedl a učil je. Viz Jeruzalémská Bible.

¹⁸ Pokud v textu nerozvádím jinak a uvádím pouze číslo verše, týká se citace vždy Janova evangelia, příběhu *Ježíš a cizoložnice* (J 7,53-8,11). Seznam zkratk je uveden podle ekumenického překladu Bible z roku 1979.

Svatých písem je Ježíš v J 8,4 osloven *učiteli*, nikoliv *mistr*e a odlišně je přeložen také závěrečný verš J 8,11. Ježíšova závěrečná věta *Jdi a už nehřeš!* zní *Odejdi; a od nynějška již nehřeš*.¹⁹ Ač se jedná pouze o drobnou odlišnost, mění podle mého názoru pohled na Ježíšův postoj vůči ženě, protože působí spíše zavrhujícím dojmem.

V Bibli Kralické je rozdílný překlad J 8,9, o tom se však podrobněji zmíním v podkapitole 2.6.

Další rozdíly jsou téměř zanedbatelné, jedná se především o použití rozdílných synonym a jiného slovosledu ve větě. Nemění ani význam, ani „atmosféru“ příběhu, proto je zde podrobněji nerozvádím.

1.2. Kulturní a historický kontext

Pro lepší porozumění příběhu se stručně zmíním o několika kulturně-historických faktech, na která se v příběhu naráží. Proto popíši, (a) jaké vládní moci byli lidé v Jeruzalémě podřízeni, (b) jaká byla úloha Chrámu, (c) kdo jsou zmiňovaní *zákoníci* a *farizejové*.

a) Uspořádání vládní moci v Judsku

Judsko a Samařsko náleželo od roku 6 n.l. do provincie Sýrie. V čele Judské provincie byl římský místodržící, tzv. prokurátor. Ten byl vrchním velitelem vojenské moci, řídil správu financí a dohlížel na soudní moc. V letech 26-36 byl prokurátorem Pontius Pilatus, jenž byl všeobecně považován za krutého a bezohledného vládce.

Židé měli povolenou vlastní samosprávu, která byla podřízena prokurátorovi a jejíž moc byla omezená. V čele této židovské samosprávy byla velerada.²⁰ Měla 71 členů a předsedal jí velekněz (potvrzovaný Římany). Velerada měla nevyšší soudní pravomoc, nemohla však vynášet rozsudky smrti a neměla moc výkonnou (což je pro příběh *Ježíš a cizoložnice*²¹ zásadní). Velerada dohlížela i na dodržování pořádku v Chrámu, k čemuž měla vlastní chrámovou policii. Právě ta zatýkala Ježíše.²²

---

¹⁹ Viz Překlad nového světa Svätých písem.

²⁰ Tato velerada se nazývala *Sanhedrin*.

²¹ Konkrétně se na tuto skutečnost poukazuje ve verši J 8,6 (viz 2.4.).

²² Srov. Ryšková, s. 34 – 35.

b) Úloha Chrámu

V době Ježíšova života měl Chrám v Jeruzalémě²³ důležitou roli. Nesloužil jen k liturgickým účelům, jako první Chrám. Jeho úloha byla i politická, ekonomická a kulturní. Byl sídlem velekněžího a zasedala zde velerada při soudech. Chrámový poklad zajišťoval obživu všem, kdo se starali o jeho správu. Sloužil také jako hlavní banka židovského obyvatelstva a ekonomicky podporoval i kupce, kteří se shromažďovali okolo, aby prodávali oběti, směňovali peníze apod. Kulturně sloužil lidem jako ústřední místo pro shromažďování a naslouchání učení.

Chrám byl zničen v roce 70 n. l. během Židovské války.²⁴

c) Zákoníci a farizejové

Zákoníci a farizejové byly dvě různé skupiny, přičemž někteří členové mohli být příslušníky obou.

Farizejové (Φαρισαῖοι) neměli silné zastoupení ve veleradě, byli však ve společnosti uznáváni pro svou morální korektnost. Zaměřovali se na správný výklad Písma (zohledňovali ale také situaci, ve které se člověk nacházel).²⁵ V životě farizejů byla nejdůležitější Tóra, bohoslužba a skutky lásky²⁶ a jejich snahou bylo zajistit dodržování tradic, především rituálů, placení desátků a držení sabatu. Prováděli důkladný výklad Zákona, jehož byli dobrými znalci. Nelze je označovat za jednotnou skupinu, protože se často názorově rozcházeli. Někteří z nich tak byli ve výkladu Zákona blízcí Ježíšovi a byli i jeho podpůrci, zatímco jiní byli proti jeho učení (které podle nich bylo v rozporu se správným výkladem Zákona). Farizejové měli nejen skrze veleradu, ale právě i skrze svůj vliv na společnost určitou politickou moc.²⁷

Zákoníci (γραμματεῖς) netvořili žádnou jednotnou skupinu. Někteří z nich patřili k farizejům, jiní ne. Jejich hlavní funkcí ve společnosti bylo učení Zákona a řešení sporů. Byli proto nazýváni Znalci Zákona (nebo také tzv. písaři). Je na ně tedy možné nahlížet spíše jako na profesní skupinu vzdělanců. Do sporu s Ježíšem se často dostávali právě v otázkách řešení sporu a učení Zákona.²⁸

---

²³ Tzv. druhý Chrám

²⁴ Srov. Ryšková, s. 53 – 54.

²⁵ Na rozdíl od esénů. Ti Zákon považovali za absolutní a všichni se mu museli za jakýchkoliv okolností podřít.

²⁶ V učení Ježíše nazývané skutky milosrdenství

²⁷ Srov. Ryšková, s. 62 - 64

²⁸ Srov. Ryšková, s. 75

1.3. Zařazení textu

Příběh *Ježíš a cizoložnice* je součástí Janova evangelia. Je vložen mezi příběhy *Vystoupení o slavnosti stánků* a *Spor o Ježíšův původ*. O tom, zda sem tento text patřil v původní verzi, se vedou stále diskuze. Většina odborníků zastává názor, že sem byl tento text vložen později. Důvody, které odborníky k tomuto závěru vedou, budu v této podkapitole čerpat z komentářů Barretta, Keenera, Metzgera a Moloneye. Komentář Beasley-Murraye jsem zde několikrát nemohla využít, protože se v některých pasážích až na několik použitých pojmů a obrátů zcela shoduje se starším komentářem Metzgera, k němuž ale nijak neodkazuje.²⁹ Jiné pasáže jeho textu upřesňují nebo doplňují komentář Barretta, opět bez jakéhokoli odkazu nebo zmínky v bibliografii, ale za použití obdobného postupu.³⁰

Různá odůvodnění neshod ohledně zařazení textu shrnuji ve třech základních argumentech. Důležité je zmínit, že se nejedná o diskuze zpochybňující originalitu textu, ale pouze jeho zařazení na tomto místě v Janově evangeliu.

---

²⁹ Příklad porovnání pasáží:

Text z komentáře Metzgera: In the East the passage is absent from the oldest form of the Syriac version (syr^c, and the best manuscripts of syr^p), as well as from the Sahidic and the sub-Achmimic versions and the older Bohraic manuscripts. Some Armenian manuscripts and the old Gregorian version omit it. In the West the passage is absent from the Gothic Church no Father prior to Euthymius Zigabenus (twelfth century) comments on the passage, and Euthymius declares that the accurate copies of the Gospel do not contain it. Viz METZGER, s. s.187 – 188.

Text z komentáře Beasley-Murraye: In the East it is not found in the oldest form of the Syriac version, the Sahidic and sub-Achmimic, the oldest Bohairic mss, some Armenian mss, and the older Georgian version. In the West it is not in some Old Latin MSS and not in the Gothic version. (iii) No Greek commentator on the Gospel before Euthymius Zigabenus (twelfth century) discusses the passage, and Euthymius stated that the accurate copies of the Gospel do not contain it. Viz BEASLEY-MURRAY, s. 143.

³⁰ Příklad porovnání pasáží:

Text z komentáře Barretta: Eusebius (H.E.,III. Xxxix, 16) sets it down that Papias ‘records another story also, about a woman, accused in the Lord’s presence of many sins, which is contained in the Gospel according to Hebrews’. In our narrative the woman is accused of only one sin, but the correspondence is none the less fairly close. In the Apostolic Constitutions II, 24 (= the Syriac Didascalia 7; the documents are to be dated in the third century) a similar story is used to caution bishops against too great severity in dealing with penitents. ‘The elders set before him another woman who had sinned, handed over the decision to him, and went out. But the Lord, who knows men’s hearts, inquired of her, whether the elders had condemned her. When she said ‘No’, he said to her, ‘Go then; neither do I condemn you’. Viz BARRETT, s. 589.

Text z komentáře Beasley-Murraye: Eusebius states that Papias, writing in the mid-second century, “told another story about a woman who was accused of many sins in the presence of the Lord, a story which is contained in the Gospel according to the Hebrews” (HE 3.39.17); this could relate to the same episode as that in John 7:53–8:11, but of that we cannot be sure (see Vielhauer in Hennecke’s New Testament Apocryphal [Tr. R. McL. Wilson. London: Lutterworth, 1963] 121–22). More important is the reference in the Syriac Didascalia vii, of the early third century: bishops dealing with repentant sinners are admonished to do “as he also did with her who had sinned, whom the elders set before him, and leaving the judgment in his hands, departed.” Viz BEASLEY-MURRAY, s. 143.

a) Argument č.1: Obsah původních textů

Na základě poznatků o původních řeckých manuskriptech se všeobecně uznává názor, že sem tento text původně nepatřil. Barrett a Metzger podrobněji ukazují, že ve východních verzích tento příběh není možné nalézt (na tomto místě) v nejstarších manuskriptech řeckého Nového zákona,³¹ ale ani ve starých syrských, sahidických,³² bohairických³³ a araménských manuskriptech, ani ve staré Gregoriánské verzi. V západních verzích chybí také v gotické verzi a v některých starých latinských manuskriptech.³⁴ Barrett uvádí také několik konkrétnějších dokumentů (např. *Sinajský kodex*,³⁵ *Vatikánský kodex*,³⁶ *Koridetská evangelia*³⁷).³⁸ Gill uvádí, že prokazatelné není jeho původní zařazení na tomto místě ani v Alexandrijské kopii. Nenachází se zde ani u Nonnuse, Chrysostoma, and Theophylacta.³⁹

Nejedná se tedy o jednu verzi, kde by tento text chyběl. V několika řeckých manuskriptech je však za 7,52 necháno místo, což je možné interpretovat tak, že zde text měl být, ale je vynechán či přemístěn.⁴⁰

Nicméně Barrett zmiňuje i několik textů, kde tento příběh najdeme, např. uvádí *Vulgátu* a některé staré latinské komentáře, pozdní (středověké), a z raných řeckých komentářů jen Kodex Bezae.⁴¹ Gill uvádí také verze arabské a etiopské. Barrett dále upozorňuje, že v řeckých manuskriptech je text vložen do uvozovek.⁴² Toho si všimá i Metzger a považuje to za důkaz, že ani samotní zákoníci nepovažovali toto umístění za původní.⁴³ Gill dodává, že příběh byl za J 7,52 vrácen De Diem, z kopie arcibiskupa Ushera. Byl ale také nalezen v arabských a etiopských verzích a u Harmoniese Tatianského a Ammoniusa.⁴⁴

Zajímavé je se také podívat na staré komentáře a na to, jak se k této pasáži staví. Metzger uvádí, že zmínka o příběhu *Ježíš a cizoložnice* se neobjevuje v žádných řeckých komentářích do dvanáctého století. Prvním, kdo podle něho tento příběh zmínil, byl Euthymius Zigabenus právě v této době. Barrett sice v tomto kontextu hovoří o století desátém, ale neuvádí žádná konkrétní jména ani díla. Naopak uvádí jména otců, v jejichž

³¹ s tím souhlasí také Newman.

³² Z oblasti Horního Egypta

³³ Z oblasti Dolního Egypta

³⁴ srov. METZGER s. 187 – 188, BARRETT s. 589.

³⁵ Ze čtvrtého století, dnes v Londýně. Orig. „Codex Sinaiticus.“ Považován za nejstarší manuskript.

³⁶ Ze čtvrtého století, dnes v Římě. Orig. „Codex Vaticanus.“

³⁷ Z přibližně devátého století, dnes v Tiflisu. Orig. „The Koridethi Gospels.“

³⁸ Srov. BARRETT, s. 589.

³⁹ Srov. GILL, [online] dostupné z www: <http://www.freegrace.net/gill/>.

⁴⁰ srov. BARRETT, s. 589.

⁴¹ z pátého či šestého století, dnes v Camdridge.

⁴² srov. BERRETT, s. 589.

⁴³ Srov. Metzger s. 189.

⁴⁴ Harmoniese Tatianský žil okolo roku 160, tzn. v okolo 60 letech po smrti evangelisty Jana Ammonius žil asi v roce 230

dílech tento příběh chybí (Origenes, Cyprian, Chrysostom a Nonnus).⁴⁵ Je tedy nepravděpodobné, že by zrovna tuto jednu část všichni záměrně vynechávali.

Metzger zmiňuje názor, že tato část mohla být z originálního textu vynechána záměrně. Důvodem měl být potenciální špatný vliv na ženy, neboť jím mohly omlouvat svou nevěru.⁴⁶ Nad tímto názorem se zamýšlí Keener, avšak s Metzgerovým zdůvodněním se neztotožňuje. Vysvětluje, že ze stejného důvodu by potom mohl být vynechán i např. příběh *Rozmluva se Samařskou ženou*,⁴⁷ který je ovšem ve všech výše zmíněných verzích.⁴⁸ Toto vysvětlení je logické, ovšem není možné ho považovat za nevyvratitelné, neboť se přeci jen jedná o dva různé příběhy s odlišnou tematikou. A stejně tak mohly být odlišné důvody pro vynechání či nikoliv.

Barrett naopak uvádí příběh, který Metzgerovu teorii podporuje. Popisuje příběh z *Apoštolských konstitucí II, 24*⁴⁹ (Syrská Didascalia VII)⁵⁰: „Starší před něj přivedli další ženu, která zhřešila, přenechali mu rozhodnutí a odešli. Ale Pán, který zná lidská srdce, se jí zeptal, zda byla staršími odsouzena. Když odpověděla ‘Ne’, řekl jí, ‘Jdi tedy, ani já tě neodsuzuji.’“⁵¹ Tento příběh není zcela totožný s J 7,53 – 8,11, neboť není jasně dané, o jaký hřích se jednalo, ani jaký rozsudek od Ježíše starší vyžadovali. Nicméně ani zde Ježíš ženu za hříchy neodsuzuje. Ač nejspíš Příběh z Apoštolských konstitucí pochází z Petrova evangelia,⁵² byl z něj vynechán. Jako důvod Barrett považuje právě možný špatný výchovný dopad na ženy.

b) Argument č. 2: Kontext

Pohled na začlenění tohoto příběhu do toku textu je pro kritiky dalším podkladem hovořícím ve prospěch názoru, že byl na své místo vložen později.

⁴⁵ srov. BARRETT, s. 589.

⁴⁶ srov. METZGER, s. 189.

⁴⁷ Rozmluva se Samařskou ženou J 4,1 – 42

Ve stručnosti příběh vypráví o setkání Ježíše se samařskou ženou. Ježíš ji požádá o vodu, kterou nabírá ze studně, a tím začíná jejich rozmluvu. Část, kvůli které by podle Metzgera mohl být tento příběh vynechán, je J 4,16 – 18: 16Ježíš jí řekl: „Jdi, zavolej svého muže a přijď sem!“ 17Žena mu odpověděla: „Nemám muže.“ Nato jí řekl Ježíš: „Správně jsi odpověděla, že nemáš muže. 18Vždyť jsi měla pět mužů, a ten, kterého máš nyní, není tvůj muž. To jsi řekla pravdu.“

Tím, že Ježíš zmiňuje předchozích pět mužů, ukazuje, že jde o cizoložnou ženu. Protože, jak uvádí Gill, Samařané se mohli rozvádět jen z tohoto důvodu. Také to, že nyní žije s mužem, za kterého není provdaná, znamená, že se dopouští dalšího cizoložství.

Příběh tedy naráží na počet jejích manželů, popř. rozvodů, a že žije s mužem, aniž se za něj provdala. Nejedná se tedy o cizoložnou ženu ve stejném slova smyslu jako v příběhu *Ježíš a cizoložnice*. Metzger však poukazuje na to, že i tento příběh mohl být pro ženy příkladem a mít na ně tak špatný vliv.

⁴⁸ Srov. KEENER, s. 735.

⁴⁹ Orig. „Apostolic Constitutions II. 24.“

⁵⁰ Syriac Didascalia 7 ze třetího století.

⁵¹ Překl. autora. Viz pozn. 17.

⁵² Jako většina textů v Apoštolských konstitucích.

Všichni výše zmínění kritici se shodují na tom, že tento text narušuje narativní styl Janova evangelia. Pokud je vynechán, vyprávění volně navazuje příběhem o Ježíšově učení v chrámu. Dále podle Moloneye nezapadá do sledu příběhů o Ježíšově účasti na židovských svátcích a narušuje návaznost vyprávění, jež je možné sledovat v 7,1 -8,59.⁵³ Keener souhlasí a poukazuje na to, že již v J 8,12 je navázáno na původní myšlenku,⁵⁴ kterou v Janově evangeliu nacházíme.

Ač příběh vypráví o prohřešku cizoložné ženy, Keener si všímá faktu, že ten, kdo je zde vystaven soudu, není ona, ale sám Ježíš. Farizejové ho zkouší a snaží se ho přivést do situace, ve které ho bude možné označit za viníka. Takový příběh je v Janově evangeliu ojedinělý, podobné „příběhy o sporech“⁵⁵ farizejů a Ježíše je však možné nalézt spíše v synoptických evangeliích. Barrett uvádí jejich několik příkladů: Mk 3,2;⁵⁶ Mk 10,2;⁵⁷ Mk 12,13 – 17;⁵⁸ Lk 6,7⁵⁹ či J 6,6.⁶⁰

c) Argument č. 3: Stylistika

Keener si všímá také stylistické stránky a dochází k závěru, že se tento text hodí lépe do synoptických evangelií. Vede ho k tomu sledování slovní zásoby, kterou hodnotí jako „ne-janovskou“.⁶¹ Uvádí, že se jedná o více než šestinu použitých slov.⁶² Tvrzení dokládá použitím slova *zákoníci* (γραμματεῦς), které se na rozdíl od synoptických evangelií nikde jinde v Janově evangeliu nevyskytuje (použito v J 8,3). Jiné konkrétní příklady podobných

⁵³ Srov. MOLONEY, s. 259.

⁵⁴ Spor o Ježíšovu identitu a jeho původ v kontextu Slavností stánků.

⁵⁵ Pozn. přesněji „příběhy o vedení sporů“. Orig. “controversy stories”, viz KEENER, s. 736.

⁵⁶ ²Číhali na něj, uzdraví-li ho v sobotu, aby jej obžalovali. Viz BIBLE, ekumenický překlad.

⁵⁷ ²Tu přišli farizeové a zkoušeli ho: ptali se ho, je-li muži dovoleno propustit manželku. Viz BIBLE, ekumenický překlad.

⁵⁸ ¹³Poslali k němu některé z farizeů a herodiánů, aby ho chytily za slovo. ¹⁴Ti šli a řekli: „Mistře, víme, že jsi pravdivý a že se na nikoho neohlížíš; ty přece nebereš ohled na postavení člověka, nýbrž učíš cestě Boží podle pravdy. Je dovoleno dávat daň císaři, nebo ne? Máme dávat, nebo nemáme?“ ¹⁵On však prohlédl jejich úskok a řekl jim: „Co mě pokoušíte? Ukažte mi denár!“ ¹⁶Když mu jej podali, zeptal se jich: „Čí je tento obraz a nápis?“ Odpověděli: „Císařův.“ ¹⁷Ježíš jim řekl: „Co je císařovo, odevzdejte císaři, a co je Boží, Bohu.“ Velice se nad tím podivili. Viz BIBLE, ekumenický překlad.

⁵⁹ ⁷Zákoníci a farizeové si na Ježíše dávali pozor, uzdravuje-li v sobotu, aby měli proč ho obžalovat. Viz BIBLE, ekumenický překlad.

⁶⁰ ⁶To však řekl, aby ho zkoušel; sám totiž věděl, co chce učinit. Viz BIBLE, ekumenický překlad. Srov. BARRETT, s. 591 - 592.

⁶¹ Orig. “non-Johannine vocabulary”, viz KEENER, s. 735.

⁶² Srov. KEENER, s. 735.

slov však neuvádí. Newman si všímá výrazu *Olivová hora*,⁶³ které je použito třikrát až čtyřikrát v každém synoptickém evangeliu, ale v Janově evangeliu se objevuje jen v *Příběhu o cizoložnici*.⁶⁴ Jako další uvádí slovo *úsvit* (ὄρθρος), protože i toto slovo se v Novém zákoně vyskytuje pouze zde, dále pak jednou v Lukášově evangeliu⁶⁵ a jednou ve Skutcích apoštolů.⁶⁶ Barrett poukazuje ještě na slova *přijít* (απαγίνομαι) a *lid* (λαός). Ta se opět nacházejí několikrát v Lukášově evangeliu a ve Skutcích apoštolů, nicméně v Janově evangeliu jen dvakrát až třikrát.⁶⁷ Příběh *Ježíš a cizoložnice* se tedy podle Barretta hodí lépe do Lukášova evangelia. S podobností stylistiky textu se synoptickými evangelií souhlasí i Metzger a Moloney.

Všechny tři argumenty tedy vedou k závěru, že příběh *Ježíš a cizoložnice* se původně za J 7,52 nenacházel. Za stěžejní fakta je možné považovat (a) staré komentáře, ve kterých se o daném textu na tomto místě nikdo nezmiňuje, (b) obsah příběhu, který na toto místo tematicky nezapadá a (c) slovní zásobu, která je velmi odlišná od ostatních textů Janova evangelia.

Nikde však není zmínka o tom, že by tento příběh nebyl autentický. Tudíž pokud příběh nebyl původně vložen za J 7,52, a přesto je považován za autentický, je nutné položit si otázku, kde byl tedy původně zařazen.

Podle Metzgera byl text nejspíše součástí ústní tradice, přesněji ústní tradice západní církve. Do psaného textu byl vložen později, a proto se jeho zařazení v různých verzích liší.⁶⁸ V některých verzích je součástí Janova evangelia, v jiných Lukášova.

V Janově evangeliu byl, jak se shodují Barrett, Beasley-Murray, Metzger, Moloney, Newman i Porsch, zařazen za 7,36 (Barrett zmiňuje jako konkrétnější příklad řecký manuskript).⁶⁹ Další možné zařazení v Janově evangeliu je podle Barretta, Beasley-Murraye a Metzgera a Moloneye za 7,44, a to na základě gregoriánských manuskriptů. Beasley-Murray

---

⁶³ Newman upozorňuje, že přesný překlad není Olivová hora. Tento termín je podle něj zavádějící, protože evokuje spíše představu o hoře z oliv. Nicméně zde se mluví o hoře, která se nachází východně od Jeruzaléma, od něhož ho odděluje údolí Kirdon. Toto místo získalo své jméno podle bohaté úrody oliv, která zde byla. Newman také upřesňuje, že ani slovo „hora“ není zrovna vhodné, neboť se jedná spíše o kopec. Říká tedy, že přesnější by byl název „Kopec, známý svými olivovými stromy“, nebo zkráceně „Olivovníkový kopec.“ Srov. Newman, s. 257

⁶⁴ Srov. NEWMAN, s. 257.

⁶⁵ Lk 24,1. Viz BIBLE, ekumenický překlad.

⁶⁶ Sk 5,21. Viz BIBLE, ekumenický překlad. Srov. BARRETT, s. 591 a NEWMAN, s. 258.

⁶⁷ Srov. BARRETT, s. 591.

⁶⁸ Srov. METZGER, s. 188.

⁶⁹ Srov. BARRETT, s. 589.

uvádí konkrétně Sinajský gregoriánský manuskript.⁷⁰ Porsch zmiňuje jako další zařazení za J 21,24, Beasley-Murray, Newman, Metzger a Moloney však uvádějí J 21,25. Beasley-Murray znovu používá konkrétní příklad, kde je toto zařazení použito, a tím je Armenijský manuskript.⁷¹ O zařazení v Lukášově evangeliu se Barrett, Beasley-Murray, Metzger, Moloney, Newman i Porsch shodují na místě za 21,38. U Barreta je zajímavá myšlenka, že Lk 21,37 byl vytvořen až po vyjmutí příběhu *Ježíš a cizoložnice* a plní zde úlohu vyplnění volného místa.⁷²

Keener uvádí, že do Lukášova evangelia se hodí lépe z teologického hlediska.⁷³ Tuto myšlenku však nerozvádí podrobněji a neuvádí žádný konkrétnější důvod. Odpovědí by mohla být úvaha Porsche, podle kterého *Příběh o cizoložnici*: „mezi dlouhými řečmi a teologickými spory kapitol 5 – 8 působí v každém případě jako cizí prvek.“⁷⁴ Důvod, proč se do Lukášova evangelia hodí lépe obsahově a stylisticky, jsem již rozebrala v argumentech č. 2 a č. 3.

Ačkoliv jeho přesné původní zařazení není jasné, Moloney výstižně shrnuje: „Pro zákoníky bylo odůvodněně důležité, aby byl tento pozoruhodný příběh zachován v písemné formě, bylo třeba pro něj najít místo. Nakonec se ustálil za 7,52, protože většina přepisovačů si zřejmě myslela, že zde nejméně narušoval Janovské vyprávění.“⁷⁵

Barrett demonstruje pomocí dalších textů, proč mohl být příběh zařazen právě za J 7.52. Tento příběh může být považován za aplikaci J 7.24: „Nesudte podle zdání, ale sudte spravedlivým soudem!“⁷⁶ Mohl být také podkladem pro J 8,15: „Vy soudíte podle zdání,⁷⁷ já takto nesoudím nikoho.“⁷⁸ Za další důvod považuje možný záměr ukázat Ježíšovu čistotu v porovnání s hříchy Židů. Tento příběh by tak tvořil předstupeň k 8,21: „Opět jim řekl: ‘Já odcházím; budete mě hledat, ale umřete ve svém hříchu. Kam já jdu, tam vy přijít nemůžete.’“⁷⁹ k 8, 24: „Proto jsem vám řekl, že zemřete ve svých hříších. Jestliže neuvěříte, že já to jsem, zemřete ve svých hříších.“⁸⁰ nebo k 8,46: „Kdo z vás mě usvědčí z hříchu?

---

⁷⁰ Srov. BEASLEY-MURRAY, s. 143.

⁷¹ Srov. BEASLEY-MURRAY, s.143.

⁷² Srov. BARRETT, s. 589.

⁷³ Srov. KEENER, s. 736.

⁷⁴ Viz PORSCH, s. 80.

⁷⁵ Překl. autora z orig. textu: „Scribes were rightly anxious to persevere this remarkable story in its written form, and a place had to be found for it. It finally settled after John 7.52 as most copyists apparently thought it created least disturbance at this point of Johannine narrative.“ Viz MOLONEY, s. 259.

⁷⁶ Viz BIBLE, ekumenický překlad.

⁷⁷ V řeckém textu „*podle těla*.“

⁷⁸ Viz BIBLE, ekumenický překlad.

⁷⁹ Viz BIBLE, ekumenický překlad.

⁸⁰ Viz BIBLE, ekumenický překlad.

Mluvím-li pravdu, proč mi nevěříte?“⁸¹ Barrett se domnívá, že tyto texty byly důvodem pro ustálené zařazení příběhu *Ježíš a cizoložnice* na toto místo.⁸²

Zdůvodnění Barretta a Molonoye (obzvláště Barretta) považuji za důležité pro vysvětlení, proč je příběh *Ježíš a cizoložnice* ponecháván za J 7,52, když existuje tolik pádných důvodů domnívat se, že původně patřil spíše na jiná místa.

1.4. Shrnutí

V první části této kapitoly jsem rozebrala rozdíly, které jsou v různých verzích českých překladů Bible. Zmínila jsem rozdílné názvy příběhu v Jeruzalémské Bibli a Bibli 21. století a uvedla jsem příklady, kde jemný rozdíl v překladu může pozměnit vyznění příběhu.

V druhé části jsem se pokusila přiblížit kulturně-historický kontext, ve kterém se příběh odehrál. Popsala jsem proto židovskou samosprávu v čele s veleradou a omezení její moci. Zmínila jsem centrální úlohu Chrámu, která byla nejen náboženská, ale také kulturní a ekonomická. A zaměřila jsem se také na vysvětlení pojmů *farizejové* a *zákoníci*, neboť obě tyto skupiny byly společností velmi uznávány pro znalost Zákona. Podle evangelií však často vystupovali proti Ježíšovi, jako např. v příběhu *Ježíš a cizoložnice*.

V poslední části jsem uvedla argumenty nasvědčující tomu, že příběh *Ježíš a cizoložnice* původně zřejmě nebyl zařazen za J 7,52. Chybí v některých starých manuskriptech, nehodí se do celkového kontextu vyprávění o Ježíšově identitě a jeho původu a jsou zde použita slova, která se v Janově evangeliu vyskytují pouze v tomto příběhu. Vzhledem k tomu, že byl příběh *Ježíš a cizoložnice* kanonizován, věnovala jsem se i možnostem pravděpodobného původního zařazení. Na závěr jsem uvedla také důvody pro jeho ponechání na tomto místě, z nich za stěžejní považuji odkazy na verše v sedmé a osmé kapitole Janova evangelia.

V následující kapitole se budu zabývat již samotným rozbořem příběhu.

---

⁸¹ Viz BIBLE, ekumenický překlad.

⁸² Srov. BARRETT, s. 590.

2. ROZBOR PŘÍBĚHU JEŽÍŠ A CIZOLOŽNICE

V této kapitole provedu rozbor příběhu primárně podle komentářů Barretta, Beasley-Murraye, Gilla, Henryho, Keenera a Moloneye. Ostatní autory využívám k doplnění informací, které v těchto komentářích chybí, anebo pokud nabízejí nový, odlišný pohled na dané téma.

Příběh dělím podle jednotlivých situací. Jak jsem již zmínila, v komentářích není jednotné rozdělení, a proto jsem se rozhodla pro rozvržení podle vlastního úsudku. Jistě však považuji za zajímavé i linie ostatních autorů, např. Moloney příběh dělí do čtyř fází – a) Úvod [7,53 – 8,2]; b) Zákoníci a farizejové a Ježíš [8,3 – 8,6a];⁸³ c) Ježíš a zákoníci a farizejové [8,6b – 8,9];⁸⁴ d) Ježíš a žena [8,10 – 8,11].⁸⁵

2.1. Uvedení do příběhu (J 7,53 – 8,2)

⁵³*Všichni se vrátili do svých domovů. ¹Ježíš však odešel na Olivovou horu.*

Ježíš se podle textu rozhodl zůstat na noc sám, odděleně od shromáždění lidí. Podobné situace je možné podle Moloneye najít v Lukášově evangeliu, kdy Ježíš odchází do ústraní, aby se mohl věnovat modlitbě a kontemplaci, většinou před důležitými událostmi.⁸⁶

Henry hledá i další důvody, proč odešel z města. Možnost modlitby nevyklučuje, naopak ji také vidí jako jeden možný důvod. Dále navrhuje, že Ježíš odešel z města, protože tam zkrátka neměl kde přenocovat. Je možné, že se mu lidé báli nabídnout nocleh, protože věděli, že je pronásledován a v nelibosti Židů. Gill dodává, že z toho důvodu pro něj přenocování ve městě nebylo ani bezpečné. Jako poslední důvod Henry uvádí, že se Ježíš mohl se chtít vyhnout nočnímu veselí lidí ve městě, a proto zvolil raději odchod do krajiny.⁸⁷

Barrett si všímá, že tato událost koresponduje s Mk 11,11⁸⁸ a Mk 11,19.⁸⁹ Ježíš v Markově evangeliu nezůstává sám, ale Barrett tím poukazuje spíše na dobu, kdy se tento příběh mohl odehrát.⁹⁰

---

⁸³ Výzva zákoníků a farizeů.

⁸⁴ Zpětná výzva Ježíše.

⁸⁵ Viz MOLONEY, s. 260.

⁸⁶ Např. v Lk 4,42; 6,12; 9,18; 11,1; 21,37-38; 22,39-46. Srov. MOLONEY, s. 260.

⁸⁷ Srov. HENRY, [online] dostupné z [www](http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008):

<http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008>.

⁸⁸ ¹¹Ježíš vjel do Jeruzaléma a vešel do chrámu. Po všem se rozhlédl, a poněvadž již bylo pozdě večer, odešel s Dvanácti do Betanie. Viz Bible, ekumenický překlad.

⁸⁹ ¹⁹A když nastal večer, vyšel Ježíš s učedníky z města. Viz Bible, ekumenický překlad.

⁹⁰ Srov. BARRETT, s. 591.

K názvu místa Olivová hora a stručnému popisu, kde se nachází, jsem se dostala již při hodnocení stylistiky příběhu.⁹¹ Podle Barnese chodíval Ježíš na Olivovou horu během svátků často. Barnes nabízí přesné jméno zahrady Gethsemane, jež se nachází poblíž. Gilles uvádí, že se nacházela přibližně kilometr a půl východně od Jeruzaléma. Pokud by pokračoval po cestě dále (zhruba ještě kilometr a půl na východ), mohl dojít do vesnice Betánie, kde bydlel Lazar a jeho sestry Marta a Marie. Barnes a Gill proto navrhuji, že se tímto směrem ubíral možná právě proto, aby se s nimi mohl setkat.

²Na úsvitě přišel opět do chrámu a všechen lid se k němu shromažďoval. On se posadil a učil je.

V komentářích jsou odkazy především na čtyři body: čas, místo, Ježíšova pozice a otázka, kdo byl přítomen.

„Na úsvitě“, čili brzy ráno, podle Gilla a Henryho vypovídá o tom, jak disciplinovaný a pilný učitel Ježíš byl. Přesto, že celý předcházející den učil, přichází brzy, možná s vědomím, že mnoho z těch, kdo mu naslouchají, jsou venkované, kteří se do města dostavili na svátky. Ježíš jim tak mohl chtít dát možnost slyšet co nejvíce ze svého učení. Podle Henryho nekáže Ježíš v chrámu jen proto, že to bylo posvěcené místo, ale především proto, že se tam mohli lidé shromažďovat, a on jim tak mohl dát formálnější kázání. To ukazuje také svou pozicí – usednutím. Z uvedeného může být vidět, že neměl záměr učit pouze chvíli, usednutí naznačuje delší výklad, při němž si byl Ježíš vědom své autority učitele. Té si všímá i Gill a vysvětluje, že poloha sezení na vyšším místě v čele davu byla spojená s velkou autoritou.

U vyjádření, kdo přišel Ježíšovi naslouchat – „všechen lid“, se zastavuje Gill, Henry a Moloney. Podle Moloneye není takové zobecnění zcela přesné a považuje pojem „všechen“ za přehnaný. Jednalo se podle něj spíše o velkou skupinu lidí. Gill si všímá, že ač bylo „na úsvitu“, lidé už jsou shromáždění v hojném počtu, připraveni na Ježíšovo učení. To podle něj ukazuje také na jejich disciplinovanost a pilnost. Pro Henryho je důležité, že ač lidé věděli, že je Ježíš v nemilosti Římanů a že naslouchání jeho učení jim může způsobit potíže, přesto přišli v hojném počtu, aby Ježíšovi naslouchali. Upřesňuje, že i když mezi nimi nebyli žádní významní nebo vážení lidé, Ježíš je mile uvítal a učil je.⁹²

---

⁹¹ Viz pozn. 32.

⁹² Srov. HENRY, [online] dostupné z [www: http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008](http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008).

Beasley-Murray, Moloney a Metzger znovu narážejí na zařazení příběhu za J 7,52. Moloney poukazuje na očividnou podobnost veršů s Lk 21,37-38⁹³ a Beasley-Murray nachází další podobnost i s Lk 19:47–48.⁹⁴ Metzger upozorňuje, že je zvláštní, kolik místa je zde věnováno podrobnému popisu místa a času učení, neboť se přeci mělo odehrávat za stejných podmínek jako učení předešlých a nadcházejících dnů. Tam však žádné podobné detailní uvedení není.⁹⁵

Keener tyto verše ve svém komentáři podrobněji nerozvádí.

2.2. Přivedení ženy (J 8,3 – 8,4)

³Tu k němu zákoníci a farizejové přivedou ženu, přistiženou při cizoložství; postaví ji doprostřed⁴ a řeknou mu: „Mistře, tato žena byla přistižena při činu jako cizoložnice.

Zákoníci a farizejové, podle Gilla členové velerady,⁹⁶ nebyli spokojeni s tím, jak vyšli z diskuze předešlého dne. Proto hledali další možnost, jak Ježíše osočit. Z toho důvodu přicházejí znovu a přivádějí ženu před dav, jenž naslouchal Ježíšovi. Podle Newmana musel stát totiž obžalovaný před davem, který ji bude soudit.⁹⁷ To uvádí na základě Sk 4,7.⁹⁸ Moloney si všímá, jak je přístupováno k přiváděné ženě. Farizejům ani zákoníkům na ní očividně nezáleží a nevěnují žádnou pozornost tomu, jak se asi (vědoma si blížící se smrti) cítí. Vzhledem k tomu, že žena byla přistižena přímo při činu, nemohla být vhodně oblečená a upravená. Přesto ji zákoníci přivádějí doprostřed davu. I když je v podstatě hlavní aktérkou příběhu, nikdo si jí nevšímá. Důraz je kladen na farizeje, zákoníky a Ježíše.⁹⁹ Úvahy o tom, že její jméno bylo Zuzana a že byla ženou starého muže, jsou podle Gilla naprosto nepodložené.

Oslovují Ježíše „Mistře“, i když předchozí den ho chtěli nechat vyvést z chrámu.¹⁰⁰ Gill se domnívá, že toto uctivé oslovení zvolili proto, aby zastínili svůj špatný záměr. Moloney

⁹³ ³⁷Ve dne učil v chrámě, ale na noc odcházel na horu, která se nazývala Olivová. ³⁸A všechen lid k němu přicházel už časně zrána do chrámu, aby ho poslouchal. Viz Bible, ekumenický překlad.

⁹⁴ ⁴⁷Každý den učil v chrámě; velekněží však a zákoníci i přední mužové z lidu usilovali o to, aby jej zahubili, ⁴⁸ale nevěděli, jak by to měli udělat, poněvadž všechen lid mu visel na rtech. Viz Bible, ekumenický překlad.

⁹⁵ Srov. METZGER, s. 189.

⁹⁶ Viz 1.2. (a)

⁹⁷ Srov. NEWMAN, s. 259.

⁹⁸ ⁷dali předvést Petra a Jana a začali je vyslýchat: „Jakou mocí a v jakém jménu jste to učinili?“ Viz BIBLE, ekumenický překlad.

⁹⁹ Srov. MOLONEY, s. 260.

¹⁰⁰ Srov. HENRY, [online] dostupné z www:

<http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008>.

vidí záměr tohoto oslovení v tom, že Mistr – učitel, musí na položenou otázku vždy odpovědět. Ježíšovi tak nedávají na výběr a on s nimi musí vstoupit do diskuze.¹⁰¹

Byla přistižena přímo „při činu“, *kateiléménén*¹⁰² (καταλαμβάνω). Podle Henryho tak bylo jasné, že je vina, a nebylo možné ji nijak ospravedlnit.¹⁰³ Keener si všímá, že ač byla žena přistižena přímo při činu, při němž musela být s mužem, přivedena byla pouze ona. Nicméně správně by měl být přivedený a potrestaný i muž – popravením.¹⁰⁴ Aby mohla být žena souzena, museli být u spáchaného činu, jak uvádí Keener, alespoň dva očití svědci (Dt 17,6¹⁰⁵). Gill toto pravidlo potvrzuje na základě Dt 19,15.¹⁰⁶ Podle Henryho bylo splnění uvedených podmínek nutné k tomu, aby byli Židé oprávněni Římskou legislativou pro výkon trestu smrti. Keener zastává jiný názor. Podle něj bylo vykonání trestu smrti v rozporu s Římskou legislativou.

Henry na závěr uvádí, že je zajímavé si uvědomit, že zákoníci přivádějí ženu za hřích, kterého sami nejsou prosti – jak vyplývá z verše 9.

Beasley-Murray v tomto bodě ještě rozvádí, zda se jednalo o ženu vdanou či zasnoubenou. Podle toho bylo totiž posuzováno, jak by měla být za prohřešek cizoložnictví potrestána. Ve většině komentářů je podobná úvaha zařazena k verši 5, proto jsem i Basley-Murrayův výklad přesunula k tomuto verši.

2.3. Příkázání lásky versus Mojžíšův zákon (J 8,5)

⁵ *V zákoně nám Mojžíš přikázal takové kmenovat. Co říkáš ty? “*

V zákoně, tím je myšlena třetí a pátá kniha Mojžíšova (Leviticus a Deuteronomium), bylo cizoložnictví posuzováno jako prohřešek. Podle Lv 20,10¹⁰⁷ bylo cizoložnictví trestáno smrtí. Není zde řečeno nic o tom, jakým způsobem má být trest smrti vykonán. Podrobnější

---

¹⁰¹ Srov. MOLONEY, s. 263.

¹⁰² Viz MOLONEY, s. 260.

¹⁰³ Srov. HENRY, [online] dostupné z www:

<http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008>.

¹⁰⁴ Srov. KEENER, s. 736.

¹⁰⁵ ⁶Ten, kdo má zemřít, bude usmrcen na základě výpovědi dvou nebo tří svědků. Nebude usmrcen na základě výpovědi jediného svědka. Viz BIBLE, ekumenický překlad.

¹⁰⁶ ¹⁵Nepovstane *jen* jediný svědek proti někomu v jakémkoli zločinu, v jakémkoli prohřešku a při jakémkoli hříchu, jehož se *někdo* dopustil. *Soudní* výrok bude vyneseno podle výpovědi dvou nebo tří svědků. Viz BIBLE, ekumenický překlad.

¹⁰⁷ ¹⁰Kdo se dopustí cizoložství s ženou někoho jiného, kdo cizoloží s ženou svého bližního, musí zemřít, cizoložník i cizoložnice. BIBLE, ekumenický překlad.

pravidla jsou uvedena v Dt 22,22 – 22,24,¹⁰⁸ a právě ta vedou autory komentářů k úvahám o rodinném stavu ženy. Protože podle toho měl být její čin hodnocen různě. Pokud by se jednalo o vdanou ženu, která byla nevěrná svému manželovi, měla být odsouzena k trestu smrti uškrcením. Trest smrti ukamenováním se vztahoval na ženu, která byla jinému muži zasnoubená.

Barrett vysvětluje, že podobné rozdělení je v Mišně,¹⁰⁹ a vede tak na první pohled k závěru, že žena byla zasnoubená. Dodává však, že pravidlo trestu smrti uškrcením nebylo v Ježíšově době ještě aktuální, protože se začalo uplatňovat až v prvním či druhém století.¹¹⁰ Beasley-Murray uvádí v tomto bodě podobnou argumentaci jako Barrett. Gill ve svém komentáři zůstává u názoru, že žena vdaná nebyla. Tento názor může být přisuzován tomu, že Gillův komentář vznikl zhruba o dvě století dříve, a proto možná neměl přístup ke stejným zdrojům informací jako Barrett.

K Barrettovu závěru se přiklání i Newman a doplňuje, že vdaná žena byla vnímána jako majetek jejího manžela, a proto se dopustila přestupku vůči němu, pokud se podvolila jinému muži.¹¹¹

Záměr zákoníků a farizejů, proč ženu k Ježíšovi přivedli a ptají se ho na názor („co říkáš ty?“), je jediný. Není jím žádost o radu, nýbrž se snaží využít situace k přelstění Ježíše. Pokud řekne, že potrestána být nemá, obviní ho ze zpochybňování Mojžíšova zákona. Řekne-li však, že její čin zasluhuje trest smrti, veřejně zpochybní své vlastní učení. Na tomto výkladu se shodují všechny uvedené komentáře, které o tomto verši hovoří. Podrobněji je rozebrán v následující podkapitole, kde je zařazen ve většině komentářů.

2.4. Psaní do písku (J 8,6)

⁶Tou otázkou ho zkoušeli, aby ho mohli obžalovat.

Moloney si znovu všimá celkové situace. Nejen že zákoníky nezajímá osud ženy, kterou přivedli, ale nenachází se zde ani jedna zmínka o manželovi, kterého podvedla. Také se zde nemluví ani jednou o muži, s nímž se nevěry dopustila, a který by měl být potrestán taktéž. Je

---

¹⁰⁸ ²²Když bude přistižen muž, že ležel s vdanou ženou, oba zemřou: muž, který ležel s ženou, i ta žena. Tak odstraníš zlo z Izraele. ²³Když dívku, pannu zasnoubenou muži, najde nějaký muž v městě a bude s ní ležet, ²⁴vyvedete oba dva k bráně toho města, ukamenujete je a zemřou: dívka proto, že v městě nekřičela, a muž proto, že ponížil ženu svého bližního. Tak odstraníš zlo ze svého středu. BIBLE, ekumenický překlad.

¹⁰⁹ Mišna – sbírka sestavená z pouček předávaných židovskou ústní tradicí, kterou sestavil rabi Jehuda ha-Nasi okolo roku 200 n. l. (přesný název Šest pořádků Mišny).

¹¹⁰ Srov. BARRETT, s. 591.

¹¹¹ Srov. NEWMAN, s. 259.

tedy jasně vidět, že žena (a její hřích) je pouze jejich záminkou, aby mohli Ježíše veřejně (před všemi lidmi) obžalovat.¹¹² Podobně si všímá i Gills, že z postoje zákoníků ani farizejů není znát jejich vlastní nelibost vůči samotnému činu cizoložnictví. Navíc bylo všeobecně platné, že nikdo nebyl trestán za tento prohřešek smrtí, dopustil-li se ho poprvé. Nejdříve byla taková žena potrestána odebráním věna a byla napomenuta. Trest smrti následoval až po zopakování činu. Zde však zákoníci nezmiňují, že by se tato žena podobného činu dopustila už dříve, ale vyžadují okamžitý trest smrti.¹¹³

Zákoníci a farizejové si mysleli, že budou moci Ježíše obžalovat,¹¹⁴ ať odpoví jakkoliv. Měl na výběr ze dvou možností. Buď řekne, že žena musí být potrestána podle Mojžíšova zákona, nebo bude chtít ženu omilostnit, a tím bude Mojžíšovu zákonu protirečít. V prvním případě by ho mohli nahlásit římské administrativě za to, že si přisuzuje moc výkonu rozsudku o trestu smrti, i když tato role náležela římskému prokurátorovi.¹¹⁵ Dále by mohli označit jeho názory a učení za rozporuplné, protože by popřel své učení, např. J 1,17.¹¹⁶ Pokud by se ale přiklonil na stranu ženy a zastal se jí, potom by před všemi popřel nutnost dodržování Mojžíšových zákonů a mohl by být označen za jejich odpůrce. Zákoníci a farizejové by ho tak mohli obžalovat z toho, že přišel popřít Mojžíšovy zákony. Kromě toho by to pro ně také znamenalo, že Ježíš je stoupencem hříšníků, jejichž činy podporuje. A to by pro ně byl důkaz, že nemůže být považován za Proroka, neboť prorok má být čistý a jeho život ctnostný.¹¹⁷

Ježíš se sklonil a psal prstem po zemi.

Většina autorů se shoduje, že přijít na to, proč se Ježíš sklonil a začal psát, či řešit, co přesně psal, není možné. Různorodost se potom objevuje u názorů, zda je potřeba se o určitou interpretaci alespoň pokusit. Nejjasnější je postoj Newmana, který uvádí, že pokud by bylo to, co Ježíš psal, důležité, zcela jistě by to bylo zmíněno v příběhu.¹¹⁸

Barrett, Gill a Henry se o interpretaci pokoušejí a shodují se v tom, že svým jednáním farizejům a zákoníkům ukazoval nezájem o tuto diskuzi. Že ji nepovažuje za důležitou a odmítá soudit ženu. Podle Henryho, ač beze slov, jedná, jako by četl myšlenky zákoníků a farizejů a jako by znal jejich záměr. Konkrétně se domnívá, že mohlo jít o zpodobnění Ž

---

¹¹² Srov. MOLONEY, s. 261.

¹¹³ Srov. GILL, [online] dostupné z [www: http://www.freegrace.net/gill/](http://www.freegrace.net/gill/).

¹¹⁴ Což bylo jejich snahou již delší dobu. Příkladem mohou být ukázky v pozn. 40 – 44.

¹¹⁵ Viz podkapitola 1. 2. (a). Z toho vyplývá, že ženu mohl Ježíš odsoudit, výkon trestu by již byl nelegální.

¹¹⁶ ¹⁷Neboť Zákon byl dán skrze Mojžíše, milost a pravda se stala skrze Ježíše Krista.

¹¹⁷ Srov. BARRETT, s. 592 a GILL, [online] dostupné z [www: http://www.freegrace.net/gill/](http://www.freegrace.net/gill/).

¹¹⁸ Srov. NEWMAN, s. 260.

38,13 – 38,14: „¹³Ti, kdo mi o život ukládají, nastražili léčku, kdo mi chtějí škodit, vedou zhoubné řeči, po celé dny vymýšlejí záludnosti. ¹⁴Já však neslyším, jsem jako hluchý, jako němý, *ani* ústa neotevřu.“¹¹⁹ Barrett a Henry se shodují, že jeho jednání mohlo odkazovat k Jr 17,13.¹²⁰ Další možný výklad Ježíšova jednání je podobný u Barretta a Keenera: Ježíš mohl napodobovat zvyk Římských soudců, kteří nejdříve zapsali verdikt na list papíru a až potom ho četli nahlas. To by ovšem nevysvětlovalo, proč se k psaní vrací v 8,8.¹²¹ Kalvín se ve svém komentáři neztotožňuje se sv. Augustinem, podle kterého je možné v Ježíšově činu vidět rozdíl mezi Zákonem (Bůh píše do kamene) a evangelií (Ježíš píše do prachu a země, ze kterého člověk pochází).¹²²

Barrett a Gill se zamýšlí i nad obsahem toho, co mohl Ježíš psát. Gill se pozastavuje nad starým řeckým manuskriptem, kde měla být zapsána konkrétní slova: „Hříchy každého z nich.“¹²³ Barrett navrhuje, že text psaný Ježíšem v tomto verši mohl být Ex 23,1,¹²⁴ a v J 7,8 pokračoval textem Ex 23,7.¹²⁵ Je jediný, který tak následovné vrácení Ježíše k textu vysvětluje. Komentář Beasley-Murraye znovu sleduje podobnou linii výkladu textu jako Barrett.

Henry přináší zajímavý postřeh o tomto verši. Je zde totiž jediná zmínka v evangeliích o tom, že by Ježíš psal.¹²⁶

I když Ježíš tedy nejspíš nechtěl do této diskuze s farizeji a zákoníky vstoupit, byl k tomu v následujícím verši donucen.

2.5. Kdo je bez hříchu? (J 8,7 – 8,8)

⁷*Když však na něj nepřestávali naléhat, zvedl se a řekl: „Kdo z vás je bez hříchu, první hod’ na ni kamenem!“*

Farizejové a zákoníci si nejspíš mysleli, že Ježíš ignoruje jejich otázku, protože neví, jak odpovědět. Proto se ještě více snažili dostat od něho co nejrychleji odpověď. Jak uvádí Gill a

¹¹⁹ Viz BIBLE, ekumenický překlad.

¹²⁰ ¹³ naděje Izraele, Hospodine, všichni, kdo tě opouštějí, propadnou hanbě. Ti, kdo se ode mne odvracejí, jsou zapsáni v zemi *stínů*, protože opustili zdroj živých vod, Hospodina. Viz BIBLE, ekumenický překlad.

¹²¹ Srov. BARRETT, s. 591, KEENER, s. 738.

¹²² Srov. KALVÍN, s. 256.

¹²³ Překl. autora. Orig. „the sin sof everyone od them“ Viz GILL, [online] dostupné z [www: http://www.freegrace.net/gill/](http://www.freegrace.net/gill/). Tato slova uvádí Metzger, ovšem až u J 7,8.

¹²⁴ Nebudeš šířit falešnou pověst. Nespřáhneš se se svévolníkem, aby ses stal zlovolným svědkem. Viz BIBLE, ekumenický překlad.

¹²⁵ ⁷ Bud’ dalek *každého* podvodu; nepřipustíš, aby byl zabit nevinný a spravedlivý, neboť svévolníka neospravedlním. BIBLE, ekumenický překlad. Srov. BARRETT, s. 592.

¹²⁶ Srov. HENRY, [online] dostupné z [www: http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008](http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008).

Henry, to aby bylo vidět před všemi lidmi, kterou odpověď zvolí. V Ježíšově zvednutí vidí Henry připodobnění k Ž 78,65.¹²⁷

Slova, jakými Ježíš odpovídá, naprosto mění situaci, o kterou jde v příběhu. *Kdo z vás je bez hříchu...* – zde Ježíš podle Gilla a Moloneye nemá na mysli jakýkoliv hřích, protože si je vědom, že taková osoba neexistuje. Mluví však konkrétně o tomto hříchu cizoložnictví, neboť podle Gilla bylo v době Ježíšova života cizoložnictví velmi rozšířeným hříchem. Keener poukazuje na Mojžíšův zákon, podle kterého musí být svědci přivádějící hříšníka důvěryhodní. Pokud je jejich důvěryhodnost zpochybněna, měl by být celý případ uzavřen. Právě to bylo podle něj Ježíšovým záměrem. Podle Gilla tak apeluje na svědomí farizejů a zákoníků odkazem na Ř 2,22.¹²⁸

„...první hod' na ni kamenem!“ První měli podle Dt 17,7¹²⁹ házet kamenem očítí svědci.¹³⁰ Hlavní odpovědnost tedy byla právě na nich a mělo tím být zabráněno nepravdivým obviněním. Tuto úlohu zde měli zákoníci a farizejové, kteří prohlašovali, že ženu chytli přímo při činu. Henry si všímá nátlaku, který je vytvořen na jejich svědomí. Mohou ukamenovat tuto ženu za něco, čeho se sami dopustili? S přirovnáním k příběhu *o Ježíšovi a cizoložnících* souhlasí i Barrett, který dále zmiňuje, že svými slovy chtěl dosáhnout přesně takové reakce, ke které dochází ve verši 9.¹³¹

Gill a Henry si všímají, jak se Ježíšovi povedlo najít cestu ven z této, jak se původně zdálo, bezvýchodné situace. Vzhledem k tomu, že nevynesl žádný rozsudek o ženě samotné, nemohli ho farizejové a zákoníci obvinít před Římským prokurátorem z přivlastňování si jeho moci. Nepopřel ale ani Mojžíšův zákon, protože v jeho odpovědi není žádný náznak toho, že by neměl být dodržen. Naopak, jeho odpověď může být spíše interpretována jako souhlas s ním. Dále se nesnažil ženu nijak obhájit a nemohl být proto obviněn z podporování cizoložnictví či hříchů. Jediné, na co apeluje, je čistota svědomí farizejů a zákoníků.¹³²

¹²⁷ ⁶⁵ A pak se Panovník probudil jak ze sna, jak bohatýr rozjařený vínem, Viz BIBLE, ekumenický překlad.

¹²⁸ ²² Říkáš, že se nesmí cizoložit, a sám cizoložíš? Ošklivíš si modly, a věci z jejich chrámů bereš? Viz BIBLE, ekumenický překlad.

¹²⁹ ⁷ Svědkové na něho vztáhnou ruku jako první, aby ho usmrtili, potom všechen *ostatní* lid. Tak odstraníš zlo ze svého středu. Viz BIBLE, ekumenický překlad.

¹³⁰ Židovská metoda kamenování

Proviněná byla polonahá postavena na 3 – 4 metry vysokou konstrukci popraviště, s rukama svázanýma za tělem. Spolu s ní tam stál očítý svědek jejího provinění, a ženu strčil vší silou dolu. Pokud tento pád proviněná nepřežila, byl tím trest považován za vykonaný. Pokud byla stále na živu, musel vzít svědek velký kámen a udeřit jím ženu do hrudi. To byla většinou „poslední rána“, která proviněnou ženu usmrtila. Překl. autora. Viz CLARKE, [online] dostupné z [www: http://www.studylight.org/com/acc/view.cgi?book=joh&chapter=008](http://www.studylight.org/com/acc/view.cgi?book=joh&chapter=008).

¹³¹ Srov. BARRETT, s. 592.

¹³² Srov. GILL, [online] dostupné z [www: http://www.freegrace.net/gill/](http://www.freegrace.net/gill/), a HENRY, [online] dostupné z [www: http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008](http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008).

⁸*A opět se sklonil a psal po zemi.*

Komentáře Gilla a Henryho k tomuto verši se názorově v podstatě neliší. Svým postojem dal Ježíš najevo, že v diskuzi nehodlá dále pokračovat. Odpověděl na jejich otázku a další od nich ani neočekával. Naopak dal čas k zamyšlení se nad sebou samými a dal jim možnost v tichosti odejít. Tím, že se sklonil a začal znovu psát do písku, je podle McGarveye ušetřil potupy, kterou by museli nést, pokud by se na ně při odchodu díval.¹³³

Jak bylo již zmíněno u verše J 8,6, Barrett navrhuje, že Ježíš mohl na tomto místě pokračovat v psaní textu Ex 23,1,¹³⁴ na který navázal na základě dané situace textem Ex 23,7.¹³⁵ Gill v tomto verši zmiňoval slova „Hřích každého z nich.“,¹³⁶ která podle Metzgera a Newmana byla napsána spíše zde.

Ostatní autoři nevěnují tomuto verši zvláštní pozornost.

2.6. Vlastní svědomí (J 8,9)

⁹*Když to uslyšeli, vytráceli se jeden po druhém, starší nejprve, až zůstal sám s tou ženou, která stála před ním.*

U tohoto verše se komentáře liší v několika ohledech – proč se začali vytráčet, z jakého důvodu starší nejdříve, co je míněno slovem *sám*. U těchto bodů se nyní zastavím.

Ve všech komentářích je jasné, že se začali vytráčet ti, kdo ženu přivedli a obžalovali. Henry se domnívá, že dostali strach z toho, co Ježíš píše na zem, a obávali se jeho možné další věty. A protože věděli, že nejsou bez hříchu, a chtěli být ušetřeni potupy před *všemi lidmi*, raději začali odcházet.¹³⁷ To, zda začali odcházet jen farizejové a zákoníci, nebo i ostatní lidé, kteří přišli Ježíšovi naslouchat, není z textu jasné. Podrobněji se nad tímto zamyšlením zastavuji dále v textu. Henry si všímá, že jejich odchod nevyznívá jako hlasitý, pobouřený odchod. Naopak, z textu vyplývá, že začali odcházet potichu, jeden po druhém, pokud možno nepozorovaně.¹³⁸ Z toho lze vyvodit, že jistě nechtěli vyvolávat další diskuzi, ani se dál pokoušet Ježíše dostat do situace, kdy by ho mohli obžalovat.

---

¹³³ Srov. McGARVEY, [online] dostupné z www: <http://www.biblestudytools.com/commentaries/the-fourfold-gospel/by-chapters/john/john-8.html>.

¹³⁴ Viz pozn. 106

¹³⁵ Viz pozn. 107

¹³⁶ Viz pozn. 104

¹³⁷ Srov. GILL, [online] dostupné z www: <http://www.freegrace.net/gill/>.

¹³⁸ Srov. HENRY, [online] dostupné z www: <http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008>.

V různých jazycích se překlad tohoto verše liší. V některých anglických verzích je uváděn následující překlad: „Když to slyšeli, usvědčení vlastním svědomím, se začali jeden po druhém vytrácet...“¹³⁹ V českých verzích je část o svědomí vynechána ve většině překladů. Uvedena je např. v Bibli Kralické.¹⁴⁰ Ale právě k ní odkazuje Barrett ve verši 8, protože usvědčení jejich vlastním svědomím je to, čeho chtěl Ježíš dosáhnout.

Názory na to, proč začali odcházet nejdříve starší, jsou dva. Podle Gilla to ukazuje na moudrost starších, kteří byli schopni situaci rychleji vyhodnotit a uznat svoji chybu. Pro Henryho a Barnese jejich brzký odchod naopak znamená, že měli nejvíce hříchů a to je vedlo k rychlému odchodu. Henry svůj názor staví na Žd 4,12, kde je podle něj nepřímě řečeno, že svědomí je Boží zástupce v duši.¹⁴¹ Proto již nemohli své hříchy schovávat. Barnes dále poukazuje na termín *starší*, u kterého upřesňuje, že se nejedná o věkové rozdělení, ale o spíše o jejich hodnost a uznání ve společenství.

Také na to, kdo zůstal nakonec přítomen závěrečné diskuzi Ježíše se ženou, jsou různé názory. Podle Moloneye odešli všichni – farizejové, zákoníci i všecken lid. Situaci vidí následovně: Nejdříve začali odcházet starší. Když ti, kdo byli hodností přímo pod nimi, viděli, že jejich vůdce odešel, zvedli se a odešli také. Tak to mělo pokračovat až k nejnižším hodnostem a běžným lidem. Tudíž se měli postupně rozejít všichni.¹⁴² Vychází přitom z Augustinova komentáře, kde je napsáno: „Zůstávají jen oni dva, ubohá žena a vtělení milosrdenství.“¹⁴³ Clarke, Gill, Henry, Metzger a Newman však s Moloneyovým názorem nesouhlasí. Podle nich odešli pouze zákoníci a farizejové. Gill uvádí, že v latinské Vulgátě, Syrských a Perských verzích, ve dvou Bezových kopiích a v Basilejské edici je sice napsáno: „...až do posledního“,¹⁴⁴ ovšem zastává názor, že to se vztahuje pouze na zákoníky a farizeje. Podle Newmana je chybný jakýkoliv překlad, kde se nachází, že Ježíš zůstal *sám*, neboť žena tam stále byla s ním. Proto je nutné brát tento termín ne zcela doslovně. Doplňuje, že rozdíly v překladech v tomto verši pocházejí již od starých zákoníků a tudíž je pochopitelné, že není jednotný překlad ani dnes. Newman nabízí překlad: „Ponechali tam Ježíše s ženou, která stále

---

¹³⁹ And they which heard it, being convicted by their own conscience, went out one by one...“ Např. viz The Holy Bible containing the Old and New testaments: King James version. New York: American Bible Society, 1985, 848 s., 267 s.

¹⁴⁰ ⁹A když to uslyšeli, byli obviněni ve svých svědomích a jeden po druhém odcházeli počínaje od starších až po poslední. Ježíš tedy zůstal sám s tou ženou stojící uprostřed. Viz Bible Kralická.

¹⁴¹ ¹²Slovo Boží je živé, mocné a ostřejší než jakýkoli dvousečný meč; proniká až na rozhraní duše a ducha, kostí a morku, a rozsuzuje touhy i myšlenky srdce. Viz BIBLE, ekumenický překlad.

¹⁴² Srov. MOLONEY, s. 261

¹⁴³ Viz MOLONEY, s. 261.

¹⁴⁴ Viz GILL, [online] dostupné z www: <http://www.freegrace.net/gill/>.

stála, na svém místě (kam ji přivedli).¹⁴⁵ Z čehož nevyplývá, že by tam zůstali sami dva.¹⁴⁶ Clarke tento názor doplňuje povšimnutím, že jakmile Ježíš ukončí rozhovor s ženou v následujících verších, volně pokračuje v učení. Z toho jasně vyplývá, že tam nemohl být se ženou sám, nýbrž přítomní byli i jeho žáci a ostatní lidé, kteří přišli Ježíšovi naslouchat.

Henry k této situaci ještě dodává zajímavý postřeh. Žena zůstala stát, kde byla. Nesnažila se utéct, i když k tomu měla příležitost. Mohla naprosto nepozorovaně odejít spolu se zákoníky a farizeji. Ona se však rozhodla zůstat a vyčkat na Ježíšův rozsudek.¹⁴⁷

2.7. Přístup Ježíše k ženě (J 8,10 – 8,11)

¹⁰Ježíš se zvedl a řekl jí: „Ženo, kde jsou ti, kdo na tebe žalovali? Nikdo tě neodsoudil?“

Ježíš na ženu nepromluvil, dokud ti, kdo jí obžalovali, neodešli. Beasley-Murray to považuje za Ježíšův vstřícný krok vůči ženě, aby se nemusela obávat s ním mluvit.¹⁴⁸ Moloney si všímá toho, že je to vůbec poprvé, kdy někdo promlouvá přímo k ženě.¹⁴⁹ Vzhledem k tomu, že jeho oslovení *ženo* by mohlo být považováno za neuctivé, zdůrazňuje Barrett i Newman, že z původních verzí to tak nevyznívalo. Oslovení ženy Ježíšem bylo přirozené a zdvořilé.

K jeho otázce *kde jsou ti, co na tebe žalovali?* dodává Gill, že v syrské a arabské verzi je otázka kratší – *Kde jsou tamti?*,¹⁵⁰ tedy bez podrobnějšího upřesnění. Podle Henryho tuto otázku pokládá ženě proto, aby poukázal na její odvalu. Na rozdíl od těch, kdo ji obžalovali (a přitom byli sami vinni), se ona odvážila zůstat a vyslechnout Ježíšův soud. Oni raději odešli.¹⁵¹ Jeho další otázkou *nikdo tě neodsoudil?* tak podle Gilla vyzdvihuje, že nikdo z nich nebyl bez tohoto hříchu. Vždyť ženu přivedli a Ježíš jim nezakázal trest vykonat. Proč by se tedy jinak dobrovolně vzdali toho, o co usilovali?¹⁵²

---

¹⁴⁵ Překl. autora z orig. textu: „They left Jesus there with the woman still standing where she had been.“ Viz NEWMAN, s. 261.

¹⁴⁶ Srov. NEWMAN, s. 261.

¹⁴⁷ Srov. HENRY, [online] dostupné z www:

<http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008>.

¹⁴⁸ Srov. BEASLEY-MURRAY, s. 147.

¹⁴⁹ Srov. MOLONEY, s. 261.

¹⁵⁰ Překl. autora. V orig. textu „Where are these?“

¹⁵¹ Srov. HENRY, [online] dostupné z www:

<http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008>.

¹⁵² Srov. GILL, [online] dostupné z www: <http://www.freegrace.net/gill/>.

¹¹ *Ona řekla: „Nikdo, Pane.“ Ježíš řekl: „Ani já tě neodsuzuji. Jdi a už nehřeš!“*¹⁵³

V odpovědi ženy si Henry všímá, jak uctivě ji formuluje. Tím, že použila oslovení *Pane*, ukazuje její vnitřní úctu vůči Ježíšovi. Na jeho otázku nereaguje ani zlobou na farizeje a zákoníky, ani vítězným pocitem nad nimi.¹⁵⁴ S tím se ztotožňuje i Moloney a doplňuje, že tímto krátkým dialogem se mezi nimi mohl vytvořit určitý vztah.¹⁵⁵

Proč Ježíš ženu neodsoudil? Názory se znovu liší. Podle Barnese Ježíš ženu neodsoudil proto, že k tomu neměl Římany udělenou moc. Nevypovídá to však o jeho názoru na cizoložnictví a hříchy jako takové.¹⁵⁶ To uvádí jako jednu z možností i Henry. Ten se k tomuto názoru nestaví úplně jednoznačně a nabízí i druhý názor, který zastává i Barrett, Gill, Kalvín a McGarvey. Ti se shodují, že Ježíšovým posláním nebylo lidi soudit, ale přinést jim spásu. Dokládají to textem J 3,17,¹⁵⁷ a Kalvín také textem Mt 10,6.¹⁵⁸

Ježíš se v příběhu přímo nijak nevyjadřuje k prohřešku ženy. Neříká, že její čin byl v pořádku, ale ani že je vina. Gill usuzuje, že toto rozhodnutí nechává na oprávněných soudcích.¹⁵⁹ Ježíš se na ženu dívá pouze z hlediska toho, co jí prospěje do dalšího života. Říká tedy: „*Ani já tě neodsuzuji.*“ Henry odhaduje, že tato slova volí, aby ženu, u které viděl, že svého činu lituje, uklidnil. Zároveň tím naplňuje slova Ž 85,8¹⁶⁰ a Iz 55,7.^{161 162} Proto ještě na závěr dodává: „*Jdi a už nehřeš!*“

Tím jí podle Gilla, Moloneye a Prosche dává možnost nového začátku. Namísto odsouzení a kázání o morálce jí nabídne nový život, bez hříchů.¹⁶³ Keener proto hodnotí, že je možné považovat tento příběh i za dobré Židovské učení, protože ženu vede k lepšímu životu.¹⁶⁴ Pro Barnese Ježíšův výrok znamená, že si byl vědom ženina hříchu a jeho

---

¹⁵³ BIBLE, ekumenický překlad.

¹⁵⁴ Srov. HENRY, [online] dostupné z [www: http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008](http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008).

¹⁵⁵ Srov. MOLONEY, s. 262.

¹⁵⁶ Srov. BARNES, [online] dostupné z [www: http://www.sacred-texts.com/bib/cmt/barnes/joh008.htm](http://www.sacred-texts.com/bib/cmt/barnes/joh008.htm).

¹⁵⁷ ¹⁷ Vždyť Bůh neposlal svého Syna na svět, aby svět soudil, ale aby skrze něj byl svět spasen. Viz BIBLE, ekumenický překlad. Srov. GILL, [online] dostupné z [www: http://www.freegrace.net/gill/](http://www.freegrace.net/gill/), KALVÍN, s. 258, MCGARVEY

¹⁵⁸ ⁶ jděte raději ke ztraceným ovcím z lidu izraelského. Viz BIBLE, ekumenický překlad. Srov. KALVÍN, s. 258.

¹⁵⁹ Srov. GILL, [online] dostupné z [www: http://www.freegrace.net/gill/](http://www.freegrace.net/gill/).

¹⁶⁰ ⁸ Ukaž nám, Hospodine, své milosrdenství, uděl nám svou spásu! ⁹ Vyslechnu, co promluví Bůh Hospodin, zajisté vyhlásí pokoj pro svůj lid, své věrné, jenom ať se k své hlouposti nevracejí! Viz BIBLE, ekumenický překlad.

¹⁶¹ ⁷ Svěvolník ať opustí svou cestu, muž propadlý ničemnostem svoje úmysly; nechť se vrátí k Hospodinu, slituje se nad ním, k Bohu našemu, vždyť odpouští mnoho. Viz BIBLE, ekumenický překlad.

¹⁶² Srov. HENRY, [online] dostupné z [www: http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008](http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008).

¹⁶³ Srov. GILL, [online] dostupné z [www: http://www.freegrace.net/gill/](http://www.freegrace.net/gill/), MOLONEY, s. 262, PROSCH, s 81.

¹⁶⁴ Srov. KEENER, s. 738.

závažnosti. Přesto nehodlá nad ženou vynést rozsudek.¹⁶⁵ Henry přirovnává ženinu situaci k viníkům, kterým se povedlo uprchnout před zákonem. Ti si musí dávat dvakrát více pozor, aby se vyhnuli jakýmkoliv dalším přestupkům zákona, jimiž by na sebe upozorňovali.¹⁶⁶ Z toho pro Henryho a Besley-Murraye vyplývá, že Ježíš nemyslel, aby neopakovala jen tento jeden hřích, ale aby se nedopouštěla ani žádného jiného.¹⁶⁷

2.8. Shrnutí

V tomto příběhu se Ježíš dostal do nelehké situace. Byl vystaven zkoušce farizejů a zákoníků, ze které pro něj vyplývalo reálné nebezpečí, pokud by neobstál. Ač se situace zpočátku pro Ježíše jevila jako bezvýchodná, podařilo se mu nalézt řešení. A nejen že svým řešením odvrátil nebezpečí obvinění od sebe sama, zachránil jím i život přivedené hříšné ženy, a dokonce přiměl farizeje a zákoníky uznat vlastní chybu. Přístup k ženě pak jen ztělesňoval podstatu jeho učení.

Co tento příběh vypovídá o Ježíšově životě? Moloney shrnuje do tří bodů: (a) ukazuje, že cizoložnictví bylo už v Ježíšově době natolik rozšířené, že bylo trestáno zákonem; (b) že se Ježíš nebál vzepřít se farizejům a zákoníkům a prosazovat hodnoty, o kterých učil; (c) dokázal bezpodmínečně odpouštět hříšníkům a přijímat je.¹⁶⁸

Příběh je možné chápat jako představení toho, jak je možné pomoci viníkovi skrze odpuštění začít nový, lepší život. Odpuštění je neoddelitelné od milosti. A jak uvádí Beasley-Murray, milost je, už svou definicí, vždy nezasloužená.¹⁶⁹ Pochopení tohoto příběhu a souznění s ním tak umožňuje proniknutí do poselství, jež Ježíš lidem zanechal.

---

¹⁶⁵ Srov. BARNES, [online] dostupné z [www: http://www.sacred-texts.com/bib/cmt/barnes/joh008.htm](http://www.sacred-texts.com/bib/cmt/barnes/joh008.htm).

¹⁶⁶ Srov. HENRY, [online] dostupné z [www: http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008](http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008).

¹⁶⁷ Srov. HENRY, [online] dostupné z [www: http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008](http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008) a BEASLEY-MURRAY, s. 147.

¹⁶⁸ Srov. MOLONEY, s. 262.

¹⁶⁹ Překl. autora z orig. text: „Grace, by definition, is always undeserved.“ Viz BEASLEY-MURRAY, s. 147.

3. VYUŽITÍ PŘÍBĚHU JEŽÍŠ A CIZOLOŽNICE V SOCIÁLNÍ PRÁCI

V této kapitole se dívám na příběh *Ježíš a cizoložnice* z praktického pohledu a provádím zhodnocení, které je předmětem praktické části této práce. Využitou metodou je aktualizace příběhu *Ježíš a cizoložnice*, při níž vycházím z rozboru uvedeného v předchozí kapitole. Navazuji na uvedené komentáře, ale podrobněji je už nepopisuji. I v této kapitole využívám komentář Henryho, obzvláště části, které jsou zaměřeny na praktický život. Opírám se také o publikace autorů Oldřicha Matouška,¹⁷⁰ Michaela Martinka,¹⁷¹ Ondřeje Fischera,¹⁷² Karla Kopřivy¹⁷³ a Lytty Bassetové.¹⁷⁴ V této kapitole vycházím také z vlastní úvahy o možném využití příběhu *Ježíš a cizoložnice* v sociální práci.

Příběh *Ježíš a cizoložnice* je velmi konzistentní a právě jeho podrobné rozebrání verše po verši ukazuje, jak hluboký význam má a v jakých situacích může být inspirací pro každodenní výkon práce moderního sociálního pracovníka. Ač příběh sestává jen z několika málo veršů, je možné si na něm uvědomit, kolika chyb se sociální pracovník může dopustit během rozhovoru a jednání s klienty a jak výrazný vliv mohou mít tyto drobné chyby na následné řešení klientovy situace. Z tohoto důvodu provádím aktualizaci veršů dle kapitol uvedených ve 2. kapitole.

3.1. Aktualizace příběhu

Příběhy a texty z Bible fungovaly po staletí jako zdroj konkrétních návodů a ponaučení o aplikaci etického kodexu (kterým sama Bible byla). Do doby vzniku jednotlivých oborů zastával kněz roli soudce při menších sporech, psychologa i sociálního pracovníka. Jako podklad pro rozhodování a udělování rad složila kněžím právě Bible. Dnešní sociální práce využívá poznatků z dalších vědních oborů¹⁷⁵ a pracuje s teoriemi a přístupy, které v Bibli obsažené nejsou. Nicméně základní myšlenky Nového zákona i dnešní sociální práce

---

¹⁷⁰ Oldřich Matoušek – je vedoucím katedry sociální práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Zabýval se prací s rizikovou mládeží, a působil také jako klinický psycholog a psychoterapeut.

¹⁷¹ Michael Martinek – je ředitelem a učitelem teologických předmětů na Vyšší odborné škole sociálně-pedagogické Jabok. Vystudoval obor praktická teologie na Cyrilometodějské fakultě v UP v Olomouci.

¹⁷² Ondřej Fischer – učitelem na Evangelické-teologické fakultě Univerzity Karlovy a na Vyšší odborné škole sociálně-pedagogické Jabok. Doktorský titul získal na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

¹⁷³ Karel Kopřiva – pracuje jako psychoterapeut a poradenský psycholog. Vyučuje na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, vede výcvikové programy pro sociální pracovníky a je ředitelem Institutu Alice Masarykové.

¹⁷⁴ Lytta Basset – je pastorkou a profesorkou praktické teologie na švýcarské Universitě de Neuchâtel. Angažuje se také v neziskových organizacích, které podporují nenásilí.

¹⁷⁵ Např. filozofie, etika, psychologie, pedagogika, právo, medicína.

zůstávají stejné a lze je možné nalézt i v samotné definici sociální práce uvedené *Mezinárodní federací sociální práce*: „V solidaritě se znevýhodněnými se sociální práce snaží zmírňovat chudobu a osvobodovat zranitelné a ponížené za účelem posílení jejich společenského zapojení.“¹⁷⁶ Proto může Bible sloužit jako zdroj motivace a inspirace při výkonu práce i pro dnešního sociálního pracovníka.

a) *Uvedení do příběhu (J 7,53 – 8,2)*

První z otázek, která je s aplikací příběhu *Ježíš a cizoložnice* spojená, je Ježíšův odchod z města. Existuje několik výkladů, proč Ježíš z města odešel. Jedním je, že se tak snažil vyhnout nebezpečí, které by ho mohlo v noci ve městě potkat. Mohl být v noci zatčen, aniž by si toho kdokoliv všiml, jiným nebezpečím mohly být oslavy lidí. Odchodem z města se Ježíš vyvaroval obojího. Z uvedeného Henry vyvozuje, že pokud nevede takové jednání k narušení povinností, je vždy lepší se vyhnout nebezpečí i v rámci prevence. Stejně tak se i sociální pracovník může během své práce dostat do rizikových situací např. při práci v terénu. Vzniká tak otázka, do jaké míry je riziková situace pro sociálního pracovníka přijatelná.

Podobně jako Ježíš, který nepřestává učit, i když to pro něj znamená nebezpečí, přichází i sociální pracovník denně do styku s rizikovými skupinami, což i jemu samotnému přináší určitá rizika. Tak jako Ježíš odchází, aby se uchránil před nebezpečím v noci, i sociální pracovník by si měl být vědom svých limitů a nepřeceňovat je. Měl by se také snažit vyhnout situacím, při kterých by mohl být ohrožen riziky na svém psychickém či fyzickém zdraví. Příkladem může být terénní pracovník, jehož klienty jsou lidé se závislostí na drogách. Pracovník se za nimi vydává do terénu, tedy na místa, kde se scházejí. Vstupuje s nimi do kontaktu, čímž si buduje vztah, ve kterém mu mohou důvěřovat. Během této práce se ocitá v určitém nebezpečí (např. škrábnutí infikovanou jehlou), ale situaci má víceméně pod kontrolou. Pokud by však začal se svými klienty vstupovat do příliš blízkých osobních vztahů, nebo s nimi trávit většinu svého času (i po „pracovní době“), může se sám dostat do podobných problémů jako oni sami. Toto bych označila za hranici, kterou by neměl pracovník překročit a stejně jako Ježíš by se měl takové situaci raději úplně vyhnout, ještě než nastane.¹⁷⁷

Tím se dostávám i k dalšímu příkladu, v čem může být tento příběh motivací. Je jím potřeba psychohygieny¹⁷⁸ během výkonu sociální práce. Ježíš odchází z města úplně sám,

---

¹⁷⁶ Citováno z MARTINEK, s. 26.

¹⁷⁷ více o terénní práci v: MATOUŠEK., *Metody a řízení sociální práce*. 10. Kapitola (Streetwork).

¹⁷⁸ „Psychohygienu je soubor pravidel, která slouží k udržení, prohloubení nebo znovuzískání duševní rovnováhy a zdraví.“ Viz VORÁČKOVÁ, s. 2.

dokonce i bez svých nejbližších učedníků. Z toho je možné usuzovat, že po celodenním učení potřeboval obnovit svou energii. Ze samotného textu, ani z komentářů není možné jednoznačně určit, jakým způsobem svou energii doplňoval. Mohla jím být tichá modlitba a meditace, setkání s přáteli Lazarem, Martou a Marií či odpočinek ve formě spánku. Konkrétní znalost toho, jak přes noc Ježíš odpočíval, zde není, myslím, stěžejní. Podstatné je si uvědomit, že i při výkonu pomáhajících profesí je důležité dodržovat vlastní psychohygienu a předcházet tak syndromu vyhoření.¹⁷⁹

b) Přivedení ženy (J 8,3 – 8,4)

Při přivedení ženy k Ježíšovi si Moloney všímá přístupu zákoníků a farizejů k ženě. Přivádějí ji a mluví o jejím hříchu s Ježíšem. Naprosto ji však v diskuzi přehlížejí. To je zajímavý poznatek, protože podobné komunikační chyby se sociální pracovník může snadno dopustit také. Nejčastěji, pokud je klientem osoba s mentálním či fyzickým postižením. Takový klient může být přítomný např. rozhovoru sociálního pracovníka a jeho pečující či ošetřující osoby. Mohou probírat záležitosti týkající se klienta a z rozhovoru ho naprosto vynechat. Konkrétním případem může být nevidomý klient, který přijde se svým průvodcem. Častá chyba sociálního pracovníka bývá řešit záležitosti, které se nevidomého týkají, přímo s průvodcem. Jedná tak s průvodcem jako se zástupcem nevidomého, což je naprosto neadekvátní.¹⁸⁰

Jak je uvedeno v komentářích, uctivé oslovení *mistře*, jež volí zákoníci a farizejové pro Ježíše, nepochází z úcty vůči Ježíšovi. Je použito pouze z přezíravosti zákoníků a farizejů, aby s nimi musel Ježíš vstoupit do diskuze. Ježíš se však nenechá jejich falešným vystupováním oklamat. Podobně se může i sociální pracovník setkat s klientem, který se snaží zapůsobit falešným dojmem, např. při žádosti o sociální dávky. I sociální pracovník by se měl mít na pozoru před podobnými klamy, které mohou být způsobeny chybnými asociacemi o klientovi. Matoušek tento proces nazývá *první dojem*.¹⁸¹ Proto může být Ježíšův přístup, který zůstal jasně neovlivněn, pro sociální pracovníky inspirací při prvních setkáních s klienty.

---

¹⁷⁹ Více v KOPŘIVA, 5. kapitola (Hranice mezi pracovníkem a klientem).

¹⁸⁰ Srov. MICHÁLEK, s. 8.

¹⁸¹ „První dojem – Rychlý a téměř automatický proces ovlivňovaný osobními asociacemi, předznamenávající začátek každé interakce mezi lidmi, tj. mezi sociálním pracovníkem a klientem. ...První dojem je ovlivněn i předsudky, zejména rasovými a gendrovými. ...Opírá se o teorie o „osobní teorie“ o lidské povaze, které spojují vlastnosti, jež ve skutečnosti spojitost mít nemusí.“ Viz MATOUŠEK, *Slovník sociální práce*, s. 158.

c) *Příkázání lásky versus Mojžíšův zákon (J 8,5)*

Z komentářů tohoto verše vyplývá, že zákoníci a farizejové nepřišli za Ježíšem pro radu. Jejich cílem bylo obvinění Ježíše. Tato situace připomíná klienty, kteří jsou vždy nespokojeni, a přesto se opakovaně obracejí na sociální pracovníky. Hledají u nich skutečně radu a pomoc? Ač na tuto otázku neexistuje jednoznačná odpověď, je myslím vhodné si ji v podobných situacích položit. Protože někteří klienti přicházejí např. z důvodu osamocení a chtějí si jen s někým popovídat. Jejich odmítnutí by samozřejmě nebylo řešením. Ale při pozorném zhodnocení může sociální pracovník nabídnout klientovi východisko, které vyřeší jeho skutečný problém.

Zákoníci a farizejové staví Ježíše do těžké situace. Nutí ho k volbě mezi platným Zákonem a jeho vlastním učením. Vzhledem k tomu, že Ježíšovo učení přinášelo mnoho nových postojů, je možné se domnívat, že v něm Ježíš vycházel ze svých vlastních hodnot.¹⁸² Z pohledu sociální práce byl Ježíš postaven zákoníky a farizeji před etický problém, pro Ježíše však tato situace znamenala spíše etické dilema.¹⁸³ Sociální pracovníci jsou před etické problémy a etická dilemata stavěni každodenně. Proto může být Ježíšův postup a nalezené řešení příkladem, jak je možné podobné etické problémy a etická dilemata řešit. Ježíš nakonec přímo nevolí ani jedno z nabízených řešení. Ale díky dobré znalosti Mojžíšova zákona a povahy lidí volí úplně nové, nikým nenabízené řešení. A právě v tomto přístupu je, domnívám se, možné hledat inspiraci.

d) *Psaní do písku (J 8,6)*

Ježíš stojí před důležitým rozhodnutím. Je zajímavé si všimnout, jak k takovému rozhodnutí přistupuje, protože i sociální pracovník musí často řešit zásadní otázky, na které není jednoduchá a jednoznačná odpověď. Jak si všimá Henry, s odpovědí se Ježíš neunáhluje.¹⁸⁴ Nesnaží se co nejrychleji navrhnout nějaké řešení. Naopak, v klidu si nechává dostatek prostoru před tím, než vysloví odpověď. Zda přemýšlel o možné odpovědi nebo o něčem jiném, není z komentářů zřejmé. Ovšem i v sociální pracovník se může nechat tímto přístupem inspirovat. Pokud situace vyžaduje důkladnější posouzení i např. si ještě jednou

---

¹⁸² „Hodnoty vytvářejí v člověku všeobecné standardy a ideály, dle kterých hodnotíme naše jednání, a jsou zdroji všeobecných povinností.“ Citováno z FISCHER, s. 58.

¹⁸³ „**Etický problém** vzniká v situaci, kdy je evidentní, jak by měl sociální pracovník rozhodnout, ale toto rozhodnutí se mu osobně příčí.

Etické dilema vzniká tehdy, cítí-li sociální pracovník, že stojí před dvěma nebo více stejně nevhodnými možnostmi, které představují konflikt morálních principů.“ Viz MATOUŠEK, *Metody a řízení sociální práce*, s. 24.

¹⁸⁴ Srov. HENRY, [online] dostupné z www:

<http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008>

projít nashromážděná fakta, může podobný odstup a rozvážnost vést k daleko vhodnějšímu řešení, což považuji za kvalitnější službu, než by byla rychlá, ale méně vyhovující odpověď. Zajímavé je také sledovat, jak Ježíšovo rozvážné jednání v příběhu působí. Nepůsobí negativně ani neprofesionálně. Naopak, je hodnoceno spíše jako moudré. A právě to může sociálního pracovníka inspirovat, aby se nebál jednat podobně. Motivací může být to, jak chytře dokázal Ježíš tuto složitou situaci vyřešit.

e) Kdo je bez hříchu? (J 8,7 – 8,8)

Jak je zmíněno v komentářích, Ježíš nemá na mysli jakýkoliv hřích, ale tento konkrétní. Zajímá se tedy přímo o to, zda ti, kdo ženu za hřích odsuzují, ho jsou sami prosti. Proto Henry zdůrazňuje, že při odsuzování chyb druhé osoby je vždy dobré zamyslet se nejprve nad touto chybou u sebe samého.¹⁸⁵ Vědomí vlastních nedostatků pak může přinést větší porozumění klientovi, jeho potřebám a vhodnější komunikaci s ním. Není tím myšleno omlouvání těchto nedostatků, ale jejich přijmutí a vůle k nápravě.

Příkladem podobné situace může být pohled občanů na financování sociálního zabezpečení v České republice, které funguje z velké části na principu solidarity. Odsuzující postoj plátců vůči podporovaným je bohužel poměrně častý. Je to pochopitelné, vždyť pracující občan je povinen platit na občana nepracujícího. Proč by je nemohli soudit? Ovšem pokud je na tuto situaci nahlédnuto z Ježíšova pohledu, je možné říci těm, kdo podporované odsuzují, podobnou odpověď: „Kdo z vás nikdy sociální zabezpečení nevyužil, ať je soudí.“

f) Vlastní svědomí (J 8,9)

Ježíšova odpověď byla stručná. Není v ní náznak hněvu za to, že ho zákoníci a farizeové zkouší – ani jim nepoložil dodatečné usvědčující otázky. Je přitom jasné, že ač zákoníci a farizejové ženiným hříchem hluboce opovrhovali, ukázalo se, že ho sami nejsou prosti.¹⁸⁶ Henry zmiňuje, že takové jednání je velmi pokrytecké a dokládá to i Mt 7,5.¹⁸⁷ Hodí se zde připomenout verš Mt 7,1: „¹Nesud'te, abyste nebyli souzeni.“¹⁸⁸ Bassetová se věnuje zamyšlení nad tímto veršem hlouběji. Všimá si, že verš nezní jen: „Nesud'te.“ Ale je cíleně doplněn slovy „... abyste nebyli souzeni.“ Bassetová si dovoluje pro lepší pochopení tuto

¹⁸⁵ Srov. HENRY, [online] dostupné z [www:](http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008)

<http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008>

¹⁸⁶ Srov. HENRY, [online] dostupné z [www:](http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008)

<http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008>

¹⁸⁷ ⁵Pokrytče, nejprve vyjmi ze svého oka trám, a pak teprve prohlédneš, abys mohl vyjmout třísku z oka svého bratra. Viz BIBLE, ekumenický překlad.

¹⁸⁸ Viz BIBLE, ekumenický překlad.

větu obrátit: Abyste nebyli souzeni, nesud'te.“ A to vztahuje i na způsob, jakým je souzeno. Proto odvozuje, že je třeba si všímat i způsobu, jakým je soud či úsudek tvořen. Podle Bassetové je proto význam verše následující: „Nesud'te způsobem, jakým nechcete být sami souzeni.“ Upozorňuje, že posuzování a docházení k určitým úsudkům je přirozenou funkcí kritického myšlení a nejde si tento myšlenkový pochod zakázat. Právě proto považuje za klíčové uvědomit si důležitost spíše druhé části verše, kterou lze aplikovat na každodenní praxi.¹⁸⁹ Nikdy totiž nelze vyloučit, že se do podobné situace nedostane člověk sám, stejně jako se zákoníci a farizejové najednou ocitli na straně hříšníků. Tato myšlenka se proto dá uplatnit jak v běžném životě, tak při výkonu práce sociálního pracovníka.

Poté se Ježíš sklonil a začal psát po zemi. Dal jim tak čas na zamyšlení se nad sebou samými. Jak vyplývá z komentáře McGarveye, chtěl je tak ušetřit potupy při odchodu. Je tedy patrné, že Ježíšovým cílem nebylo zesměšnění zákoníků a farizejů, ale spíše proměna jejich smýšlení. Tímto přístupem je znovu možné se nechat inspirovat. I v sociální práci se pracovník setkává s klienty, kteří přicházejí plní frustrace a snaží se najít chyby na pracovníkovi samotném, na poskytovaných službách i na celém systému. A právě v jednání s takovými klienty je možné aplikovat přístup, který zde zvolil Ježíš. Navíc jak připomíná Henry: „*Aut sumus, aut fuimus, vel possumus esse quod hic est.* – Buď jsme, nebo jsme byli či můžeme být tím, co je on.“¹⁹⁰

g) Přístup Ježíše k ženě (J 8,10 – 8,11)

Ježíš počkal, až všichni žalobci odešli, a on tak mohl mít lepší možnost s ženou mluvit. Stejně tak je i pro sociálního pracovníka důležité dbát na to, v jakém prostředí a v jaké atmosféře se setkání odehrává. Může to být totiž podpurný či záporný prvek ve vzájemné spolupráci.

Jako první podává ženě otázku, jíž jí dodává sebedůvěru. Dává jí najevo, že i její žalobci jsou vinni, a že tak není jediná, kdo se tohoto hříchu dopustil. Nesnaží se zlehčovat závažnost hříchu, ale pouze ukázat ženě, že v této situaci není sama. Takový přístup může být pro klienty velmi odlehčující. Nemusí si tak připadat jako vyčlenění ze společnosti a vědí, že i další klienti prožívají něco podobného. Henry zmiňuje, že je důležité být přátelští k těm, kdo

¹⁸⁹ Srov. BASSET, kapitola 1. – Un constat difficile.

¹⁹⁰ Překl. autora. Orig. překlad v komentáři: We either are, or have been, or may be, what he is. Viz HENRY, [online] dostupné z www: <http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008>

pochybí (ne vůči jejich chybám, ale k nim, jako osobám).¹⁹¹ V tomto směru mi Henryho postoj připomíná Rogersův¹⁹²*Přístup orientovaný na klienta*.¹⁹³

Nad Ježíšovou odpovědí si dovoluji uvést krátkou úvahu, neboť jeho slova *Ani já tě neodsuzuji*, považuji v sociální práci (a samozřejmě nejen zde) za základní princip, z něhož je třeba vycházet. Jak jsem již zmínila, lidé, kteří se dostanou do sociálních potíží, bývají často odsuzováni. Posuzuje se, zda podporu skutečně potřebují a zda se do potíží dostali vlastním zaviněním či nikoliv. Nebylo by ale vhodnější se ptát, zda je takový život dobrovolnou volbou? Nejabsurdnější je, jaký pocit viny tito odsuzovaní lidé sami cítí. Často se bojí vrátit do normálního života, protože si kladou za vinu, že selhali, že neobstáli, a neodvažují se hledat pomoc. Odsouzení okolním světem se pro ně stává životní realitou a víceméně důvodem, proč nemají sílu se znovu vzchopit. Myslím, že v takové situaci je pozitivní přístup ze strany sociálního pracovníka zásadní. Henry upozorňuje také na to, že každý, kdo udělá chybu, si přeje, aby mu byla odpuštěna či prominuta.¹⁹⁴ Stejně tak je třeba přistupovat i k ostatním lidem a ke klientům.

Příběh končí Ježíšovými slovy: *Jdi a už nehřeš*. Neřeší ženin prohřešek, důležitější je pro něj její další život. Ani sociální pracovník se nemusí k důvodu, proč se klient do tíživé situace dostal, nijak vyjadřovat. Důležitější je, že pokud je klient schopný si svou situaci připustit, může s ním sociální pracovník začít hledat důvod, jak se do ní dostal. A jakmile tento důvod společně najdou, má klient šanci se v budoucnosti podobné situaci vyhnout. A pokud se klientovi podaří se podobné situaci vyvarovat, potom sociální pracovník splnil svůj úkol.

3.2. Role Ježíše v příběhu – sociální či pastorační pracovník?

V této podkapitole se zamyslím nad rolí, kterou Ježíš v příběhu zastává, a zda je možné ho považovat spíše za sociálního či pastoračního pracovníka.

Sociální a pastorační práce se navzájem doplňují a ovlivňují. Hranice mezi nimi je velmi tenká a při samotném výkonu práce si jí klient nemusí ani všimnout. Dokud sociální

---

¹⁹¹ Srov. HENRY, [online] dostupné z [www:](http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008)

<http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008>

¹⁹² Carl Ransom Rogers – americký psycholog žijící v letech 1902 – 1987. Patří mezi nevýznamnější představitelé humanistických teorií.

¹⁹³ Přístup orientovaný na klienta – Teorie formulovaná C. Rogersem v 2. polovině 20. století. Základem je přátelský, nehodnotící postoj terapeuta, který klienta bezpodmínečně přijímá. Srov. MATOUŠEK, Slovník sociální práce, s. 111.

¹⁹⁴ Srov. HENRY, [online] dostupné z [www:](http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008)

<http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008>

práce nevznikla v 19. století jako samostatný obor, byla provozována církvemi a jejich stoupenci. Martinek uvádí, jak se dnes sociální a pastorační práce ovlivňují, např. křesťanské smýšlení nutně vede k zájmu o pomoc druhému člověku, a tak i k výkonu sociální práce.¹⁹⁵

Abych mohla toto zhodnocení provést, uvedu nejdříve, kdo je sociální pracovník a kdo je pracovník pastorační. Matoušek definuje sociálního pracovníka dle zákona 108/2006 Sb.: je jím „pracovník vykonávající sociální šetření, zabezpečující sociální agendy včetně řešení sociálně-právních problémů, poskytující sociální poradenství, provádějící analytickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních služeb sociální prevence, depistážní činnost, poskytující krizovou pomoc, sociální poradenství a sociální rehabilitaci.“¹⁹⁶ Pastorační pracovník řeší problematické situace klienta: „Ty pak teologicky promýšlí ve snaze pomoci, formulovat motivaci k pomoci, nabídnout a poskytnout náměty k jednání, k rozhodování.“¹⁹⁷ jak lze vyvodit z Martinkovy definice pastorače. Sociální i pastorační pracovník se tedy snaží klientovi pomoci zvládnout tíživou situaci, do které se dostal. I když obsah jejich aktivit může být podobný, myslím, že každý bude mít mírně odlišné priority a postupy. Pastorační pracovník se bude více zajímat o klientův vnitřní svět, jeho vnímání světa a smyslu života. Odlišná může být i motivace, proč klientovi pomáhají. Posláním pastoračního pracovníka je pomoci klientovi ke spáse, po vzoru Ježíše a jeho učení. Sociální pracovník se zaměřuje převážně na vyřešení tíživé situace a usnadnění návratu do běžného života. V podstatě je možné říci, že sociální pracovník řeší klienta v časovém rozmezí od jeho narození po okamžik smrti. Pastorační pracovník k tomuto rozmezí přidává ještě snahu o vylepšení klientova života i po jeho smrti.

Jakou roli tedy Ježíš zastává v příběhu *Ježíš a cizoložnice*? Nejprve se Ježíš zabýval aktuálním nebezpečím trestu smrti, jemuž žena čelila. V tomto okamžiku zastává roli jak sociálního, tak pastoračního pracovníka, ale více se přibližuje definici sociálního pracovníka. Během jeho rozmluvy se ženou se však dostává více do pozice pastoračního pracovníka. Neoznamuje jí, jakými předpisy by se mohla bránit či na jaké instituce se obrátit. Dává jí možnost nového začátku života a zajímá se o to, aby ho prožila bez hříchů. Přitom je jasně vidět, že se zajímá o ženin „život“ po smrti.

Jednoznačné označení Ježíšovy role v příběhu *Ježíš a cizoložnice* tedy není možné. Naznačila jsem však, jak je na Ježíše možné v různých fázích příběhu nahlížet.

---

¹⁹⁵ Srov. MARTINEK, s. 21.

¹⁹⁶ Viz MATOUŠEK, *Slovník sociální práce*, s. 201.

¹⁹⁷ Viz MARTINEK, s. 25.

3.3. Shrnutí

V této kapitole jsem ukázala, jak je možné použít příběh *Ježíš a cizoložnice* jako inspiraci při výkonu práce sociálního pracovníka. Rozbor příběhu umožňuje pochopení hlubších souvislostí, ze kterých je následně možné tuto inspiraci čerpat. Uvedla jsem, jak je možné v příběhu nalézt podněty pro vedení rozhovoru s klienty, a to se zaměřením jak na verbální, tak na neverbální komunikaci, dále při řešení složitých případů, kdy sociální pracovník rozhoduje o svém přístupu a postoji vůči klientovi a o tom, jak klienta motivovat.

V druhé části jsem se zaměřila na roli, kterou Ježíš v příběhu *Ježíš a cizoložnice* zastává. Porovnála jsem proto roli sociálního pracovníka a roli pastoračního pracovníka. Došla jsem k závěru, že jedním z rozdílů je zájem pastoračního pracovníka o klientův posmrtný život, zatímco sociální pracovník se zaměřuje na klientovu situaci během života. Jinak je výkon jejich funkcí podobný.

ZÁVĚR

Rozborem a následnou aktualizací příběhu *Ježíš a cizoložnice* jsem se snažila dokázat smysluplnost aktualizace biblických textů. Smyslem práce ale není pouze poukázat na význam inspirace poselstvím těchto příběhů. Podrobný výklad příběhu umožňuje posoudit, o jak konzistentní text se jedná a do jakých podrobností je rozpracován. I z každé z dílčích částí tak lze čerpat ponaučení, nejen při vlastní aktualizaci, ale také pokud jde o propracovanost a systematickosti etických pravidel a jejich uplatňování.

Hodnotu a neměnnost základních etických pravidel a jejich význam pro sociální práci dokládá již definice sociální práce uvedená *Mezinárodní federací sociální práce*. Dalšími příklady aplikovatelnosti biblických textů mohou být přístup ke klientovi a uznávání jeho důstojnosti, bezpodmínečné přijímání klienta či základní principy komunikace s ním.

Při rozboru biblických textů navíc vyvstává řada nezanedbatelných detailů, jak dokládají různá pochopení textu, jednotlivých veršů a dalších možných souvislostí výkladů, což jsem ukázala na srovnání komentářů autorů z různých staletí, zemí a církví. Další poznatky by jistě vyplynuly z porovnání komentářů,¹⁹⁸ z nichž čerpali mnou srovnávání autoři. Zajímavé by bylo také detailnější porovnání inspirace, jakou může Ježíš být pro sociálního a jakou pro pastoračního pracovníka. To jsou však již otázky, které by bylo vhodné zpracovat v další práci.

---

¹⁹⁸ Autory těchto komentářů jsou např. Derret, Jeremius, Jerome či Ambrose

REJSTŘÍK ZKRATEK

Citace a zkratky biblických knih jsou uvedeny podle *Ekumenického překladu Bible* z roku 1979.

Další použité zkratky:

Ad. – A další

MSS – Manuskript

Např. - Například

Orig. – Originální

Pozn. - Poznámka

Překl. - Překlad

Srov. - Srovnej

Tzn. – To znamená

Viz – Citováno z

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BARNES, Albert. *Notes on the Bible* [online]. Internet Secret Text Archive. [cit. 2012-04-30]. Dostupný z www: <http://www.sacred-texts.com/bib/cmt/barnes/joh008.htm>
- BARRETT, Charles. *The Gospel according to St. John: an introduction with commentary and notes on the Greek text*. 2. vyd. Philadelphia: Westminster Press, 1978. 638 s. ISBN 0-664-21364-2.
- BASSET, Lytta. „*Moi, je ne juge personne*“. 1. vyd. Paris: Albin Michel, 2003. 237 s. ISBN 987-2-226-13768-5.
- BEASLEY-MURRAY, George R. *Word biblical commentary*. Waco, Texas: Word Books, 1987. 441 s. ISBN 0-8499-0235-5.
- BIBLE. *Jeruzalémská Bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*. 1. vyd. Praha: Krystal OP, 2009. 2229 s. ISBN 978-80-7195-289-3.
- BIBLE. *Nový zákon našeho Pána a Spasitele Ježíše Krista: Nová Bible kralická*. 2. oprav. vyd. Praha: Biblion, 2000. 414 s. ISBN 80-902458-3-8.
- BIBLE. *Písmo svaté Starého a Nového zákona. Ekumenický překlad*. 1. vyd. Praha: TISK, 1979.
- BIBLE. *Překlad 21. století*. 1. vyd. Praha: Biblion, 2009. 1564 s. ISBN 978-80-87282-00-7.
- BIBLE. *Překlad nového světa Svatých písem*. New York: Watchtower Bible and Tract Society of New York. 1991. 1661 s.
- CLARKE, Adam. *Commentary on the Whole Bible* [online]. Study Light. [cit. 2012-04-30]. Dostupný z www: <http://www.studylight.org/com/acc/view.cgi?book=joh&chapter=008>
- FISCHER, Ondřej. *Etika pro sociální práci*. Praha: Jabok, 2010. 223 s. ISBN 978-80-904137-3-3.
- GILL, John. *Exposition of the Entire Bible* [online]. Freegrace.net. [cit. 2012-04-30]. Dostupný z www: <http://www.freegrace.net/gill/>

- HENRY, Matthew. *Complete Commentary on the Whole Bible*. Study Light. [cit. 2012-04-30].
Dostupný z www:
<http://www.studylight.org/com/mhc-com/view.cgi?book=joh&chapter=008>
- KALVÍN, Jan. *Commentary on John, Volume 1* [online]. Christian Classics Ethereal Library.
[cit. 2012-04-30]. Dostupný z www: <http://www.ccel.org/ccel/calvin/calcom34.html>
- KEENER, Craig S. *The Gospel of John*. Peabody, Mass. : Hendrickson, 2003. 2 sv. ISBN 1-56563-378-4.
- KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. 2. vyd. Praha: Portál, 1997, 147 s. ISBN 80-7178-150-9.
- MARTINEK, Michael. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. 1. vyd. Praha: Jabok, 2008, 175 s. ISBN 978-80-904137-2-6.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008, 380 s. ISBN 978-80-7367-502-8.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008, 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0.
- McGARVEY, John. *The Fourfold Gospel* [online]. BibleStudyTools.com. [cit. 2012-04-30].
Dostupný z www: <http://www.biblestudytools.com/commentaries/the-fourfold-gospel/by-chapters/john/john-8.html>
- METZGER, Bruce. *Textual Commentary on the Greek New Testament*. 2. vyd. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft, 1994. 696 s. ISBN 3-438-06010-8.
- MICHÁLEK, Miroslav. *Nebojte se pomoci nevidomým*. Praha: Okamžik, 2005. 32 s. ISBN 80-86932-01-X.
- MOLONEY, Francis. *The Gospel of John*. Collegeville: Liturgical Press, 1998. 594 s. ISBN 0-8146-5806-7.
- NEWMAN, Barclay. *A translator's handbook on the gospel of John*. London: United Bible Societies, 1980. 681 s. ISBN 0-8267-0137-x.
- PORSCH, Felix. *Evangelium sv. Jana*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. 215 s. ISBN 80-7192-262-5.

RYŠKOVÁ, Mireia. *Doba Ježíše Nazaretského: historicko-teologický úvod do Nového zákona*. Praha: Karolinum, 2008. 495 s. ISBN 978-80-246-1465-6.

VORÁČKOVÁ, Pavla. *Psychohygiena sociálních pracovníků* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Zdravotně sociální fakulta České Budějovice, 2009. 111 s. Diplomová práce (Mgr.). [cit. 2012-05-05]. Dostupný z www: <http://theses.cz/id/id5jxl/>